

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Coco Rõõmusaar

**Teledebati „Esimene stuudio“ ettevalmistus, tegevuse
planeerimine ja elluviimine**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Marju Himma, PhD

Tartu 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD.....	6
1.1. Teledebati olemus, ajalugu ja formaat.....	6
1.2. Teledebati eesmärk ja mõju.....	8
1.3. Teledebatis osalejad.....	11
1.4. Uurimisküsimused.....	13
2. VALIM JA MEETODID.....	14
2.1. Valim.....	14
2.2. Andmekogumise meetodid.....	16
2.3. Andmeanalüüsimetod.....	17
2.4. Meetodi kriitika.....	18
3. TULEMUSED.....	19
3.1. „Esimese stuudio“ ettevalmistamine.....	19
3.1.1. Saate teema valik ja küsimuste koostamine.....	19
3.1.2. „Esimeses stuudios“ osalejad.....	21
3.1.3. Toimetaja roll.....	23
3.2. „Esimese stuudio“ saade.....	24
3.2.1. Saate ülesehitus.....	24
3.2.2. Planeeritu vs elluviimine.....	26
3.2.3. Tagasiside, analüüs ja võimalikud uuendused.....	27
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON.....	31
4.1. Järeldused.....	31

4.2.	Diskussioon.....	34
4.3.	Edasised võimalikud uurimissuunad.....	35
	KOKKUVÕTE.....	37
	SUMMARY.....	39
	KASUTATUD KIRJANDUS.....	41
	LISAD.....	44
	Lisa 1. Intervjuukava.....	44
	Lisa 2. Vaatlusplaanid.....	45
	Lisa 3. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks.....	52

SISSEJUHATUS

Strateegilise kommunikatsiooni uurija Emma Turkenburg on öelnud, et teledebatid on õnnistus demokraatiale, sest need informeerivad ühiskonna liikmeid ning aitavad inimesel kujundada enda poliitilist arvamust (Turkenburg, 2022).

Minu bakalaureusetöö uuritavaks teledebatisaateks on praegu kuuendat hooaega Eesti Rahvusringhäälingu telekanalis ETV eetris olev „Esimene stuudio“, mille nime all jõuab vaatajateni kahes erinevas formaadis telesaadet. Neist esimene on kolmel tööpäeva õhtul nädalas toimuv vestlussaade saatejuhi ja ühe või kahe külalise vahel. Teine formaat on kord või kaks kuus toimuv debatisaade parlamendi erakondade esindajatega. Just seda teist formaati bakalaureusetöö uuribki. Kui „Esimene stuudio“ 2018. aasta septembris esimest korda eetrisse jõudis, sai see negatiivset tagasisidet, sest varasema saate „Foorum“ suured kingad vajasid täitmist. Geeniusse portaalis ilmus pärast esimest kolme vestluse vormis saadet arvustus, kus igatseti rohkemate külalistega varem eetris olnud debatisaadet „Foorum“ (Geenius, 2018). Samas kirjutas Õhtulehes Martin Šmutov nende kolme avanädala saate järel, et ETV ekraanile on jõudnud debatt, mis on debati nime väärt (Šmutov, 2018).

Bakalaureusetöö eesmärk on kaardistada teledebati „Esimene stuudio“ ettevalmistust ja võrrelda algselt planeeritud saadet tegeliku tulemusega. Lisaks on eelmainitud eesmärgile sellel bakalaureusetööl ka praktiline otstarve. Nimelt võib töö tulemuste analüüsimine tulla kasuks saate toimetusele tagasiside saamiseks, mis aitab kuus aastat eetris olnud saadet edasi arendada. Samuti võivad selle töö tulemused anda juhiseid mistahes debatisaate ettevalmistamise korraldamiseks ning toimetustlike vigade vältimiseks.

Varasemalt pole debatisaate „Esimene stuudio“ kohta uurimusi kirjutatud, kuid on tehtud teadustöid saate eelkäijate, debatisaate „Foorum“ ja vestlussaate „Vabariigi kodanikud“ kohta. Näiteks uuris Maris Talvari avalik-õigusliku telekanali rolli avaliku diskussiooni foorumina saate „Vabariigi kodanikud“ näitel (Talvari, 2009).

Töö esimeses, teoreetilises osas annan ülevaate varasematest teadusartiklitest, mis käsitlevad debatisaate mõju demokraatiale. Veel tutvustan teiste riikide debatisaadete ülesehitust,

moderaatori ja osalejate rolle ning mainin lühidalt ka debatisaate ajalugu. Teoreetilised materjalid on pärit välismaa autoritelt nagu Pekka Isotalus, Pierre Bourdieu, Stephen Coleman, Corina Barbaros ja paljudelt teistelt.

Bakalaureusetöö esimese osa lõpus toon välja uurimisküsimused, mis aitavad täita töö eesmärki. Uurimusküsimustest esimene otsib vastust küsimusele milline on debatisaate ettevalmistuse protsess ning teine uurimisküsimus küsib kuidas erineb planeeritud debatisaade lõpptulemusest. Töö teises osas tutvustan uurimuse valimit ning kirjeldan sobivaid andmete kogumise meetodeid ja analüüsimise meetodeid. Töö eesmärkide saavutamiseks olen valinud sobivaimad andmekogumise meetodid. Esimene neist on avalikustatud vaatlejana tehtav vaatlus, mille käigus jälgisin nii saate toimetuse koosolekut kui ka saatekulgu stuudios kaamera taga ja režiiruumis. Seejärel viisin läbi kolm semistruktureeritud individuaalintervjuud saate loomisel osalenud isikute ja saate jooksul debati vestlusteemade valikusse panustanud toimetajaga. Bakalaureusetöö kolmandas osas toon välja intervjuude ja vaatluste käigus kogutud tulemused ning neljandas teen järeldused ja annan võimalikud edasised uurimissuunad sel teemal.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Selles peatükis annan ülevaate varasematest teadustöödest, mis on uurinud teledebati eriaspekte. Alapeatükid olen valinud lähtuvalt sellest, et need lähenevad teledebatile kõigist eriaspektidest ning sobituvad uurimustöö eesmärkidega.

1.1. Teledebati olemus, ajalugu ja formaat

Teledebatt kujutab endast kahe või enama poliitiku, kes on tihtilugu erakonna juhid või siis tuntumad liikmed, arutelu erinevatel poliitikat puudutavatel teemadel televisioonis. Vestlust juhib üks või mitu moderaatorit, kes esitavad küsimusi ja jälgivad, et kõigile antakse võrdselt aega oma seisukohtade esitamiseks ja võimalusi sekkumiseks (Turkenburg, 2022). Stephen Colemani sõnul on televisioon kujundanud valimisi alates meediumi populaarseks muutumisest. Debattide kajastamisel oli televisiooni eelkäijaks raadio, kus esimene sarnane ülekanne toimus 1948. aasta maikuu, kui Ameerika Ühendriikide Vabariikliku Partei liikmed Harold Stassen ja Thomas E. Dewey debateerisid kommunistliku partei seadusevastaseks muutmise üle. Möödus kaheksa aastat, kuni eetrisse jõudis maailma ajaloo esimene teledebatt, kus vastamisi astusid Demokraatliku Partei liikmed Adlai Stevenson ja Estes Kefauver. (Coleman, 2000)

Melissa Augusti sõnul peetakse ekslikult maailma ajaloo esimeseks teledebatiks John F. Kennedy ja Richard Nixoni vahel toimunud kuulsat 1960. aasta debatti, mille kaotas vastavalt viimane. Siiski oli esimene valimistele eelnenud teledebatt eetris 1956. aasta novembris, kui näost-näku kohtusid endine presidendiproua Eleanor Roosevelt ja Maine'i osariigi senaator Margaret Chase Smith, kes asendasid vastavalt Illinois' kubernerit Adlai Stevensonit ja president Dwight Eisenhowerit. (August, 2023)

Rootsis on erakonna juhtide vahelised teledebatid toimunud alates 1950. aastate lõpust, kuid Stephen Colemani sõnul on keeruline öelda, millal täpselt muutusid pressikonverentside teleülekanDED teledebatideks. Kanada esimene teledebatt toimus 1962. aastal, kui toimusid Québeci provintsi valimised. Alates aastast 1968 on teledebatid saanud Kanadas üleriigiliste

valimiste lahutamatuks osaks. Aastal 1969 läks Lääne-Saksamaal eetrisse teledebatt, mida on regulaarselt üle kantud pühapäevastele valimistele eelneval neljapäeval. Prantsusmaal on kahe presidendi vahelist väitlust edastatud televisioonis aastast 1974. Kolm aastat hiljem nägid teledebatid esmaetrit Hollandis, kus kujunes välja formaat, et kordamööda väitlesid omavahel suuremate parteide liikmed ja väiksemate erakondade esindajad. Aastal 1984 hakati teledebate erakondade esimeeste vahel korraldama Austraalias ja Uus-Meremaal. Kümme aastat hiljem toimus Lõuna-Aafrika Vabariigis esimene apartheidi järgne debatt Nelson Mandela ja Frederik Willem de Klerki vahel, mida peetakse riigi teledebati ajaloo alguseks. (Coleman, 2000)

Eesti väitlussaate ajalugu on sama vana kui Eesti Televisioon, sest aastal 1965 nimetati Tallinna Televisioonistuudio ümber Eesti Televisiooniks ning 18. oktoobril läks eetrisse saatesari „Ministri kabinetis“ (ERR, 2014a). Selle saate järeltulijaks peetakse 2002. aastal esmaetrit näinud „Foorumit“, mida tehti 16 aastat (ERR, 2014b), kuniks „Esimene stuudio“ selle välja vahetas.

Teledebati formaat võib varieeruda vastavalt ülekande kanalile või valimissüsteemile: kas kaks erakonda vastakuti või mitme partei arutelu. Mõnes teledebati formaadis peavad poliitikud olema valmis reageerima moderaatorite öeldud seisukohtadele või vastama vaataja saadetud küsimustele. (Turkenburg, 2022)

Coleman jagab briti teledebatid formaadi järgi kolme kategooriasse. Esimene on debatt ainult nime poolest: viie minuti pikkune negatiivsete seisukohtade vahetamine, kus oponeerivad poliitik poliitiku vastu või mõne valdkonna ekspert teise eksperdi vastu ning saatejuht teeb kõik endast oleneva, et rõhutada eriarvamust ja leppimatust. Teise kategooriasse jaotab Coleman debatid, mis meenutavad ülesehituselt teatrilavastust. Kogu saade oleks nagu rajatud erakondade koostatud stsenaariumitele ning saatejuht teeb õõnestavaid ja kritiseerivaid kommentaare. Kolmas variant on debatt, mis on kõigile avatud. Vaataja saab saatesse sisse helistada, ekraanile kuvatakse sõnumeid ja Twitteri säutse. Saade meenutab vaba mikrofoni, kus kõigil on võimalus sõna sekka öelda. Sellisel juhul nähakse teledebatti pigem frustratsiooni allikana, sest valitsev eliit on rohkem huvitatud vaiksetest häältest kui arvamustest. (Coleman, 2013)

Debatisaate formaadi muutusi mõjutab palju tegureid. Näiteks Kanadas on debatisaateid muutnud riigis kehtiv kakskeelsus, sest algselt toimusid debatid vaid prantsuse keeles ja saates osalev poliitik pidi seda keelt oskama, kuid nüüd on telekavas nii prantsuse kui ka inglise keelsed debatisaated (Anstead, 2016). Enamasti muutub debatisaade vastavalt riigi parlamentaarsele süsteemile ehk Eesti näitel on debatisaatesse kaasatud need erakonnad, mis

ületasid valimiskünnise ja pääsesid eelmise Riigikogu koosseisu. Kuid näiteks Saksamaal, kus on samuti valimiskogus mitmeparteiline süsteem, läks 2002. aastal eetrise TV-Duelle, kus debateerisid vaid kahe erakonna liikmed. Seetõttu vähenes debatisaates arvamuste mitmekesisus, sest esindatud oli vaid kaks parteid. Aastal 2013 naasis ekraanile saade „Elefantenrunde“, kus oli vastakuti mitu erakonda ning sellega lahenes arvamuste vähesus. (Anstead, 2016)

William Benoit' arust on debati juures oluline mitte ainult vastase ründamine, vaid ka teiselt poolt tulnud rünnaku lahendamine. Võimalus jääda eriarvamusele ja seeläbi vastata debati juhi lisaküsimustele, tekitab osalejate vahel suurema kontrasti. „Kandidaadil on võimalus esitada oma nägemusi ja vastata konkurendile, mille läbi debati vaatajad saavad aimu kandidaatide nägemusest, iseloomust ja poliitika teemalisest arutelust“ (Benoit, 2013, viidatud Turkenburg, 2022: 4 kaudu).

Lisaks positiivsetele omadustele on debatil ka varjupool. Nimelt on väga levinud tegevus vastase kritiseerimine, mille tulemusel võib üksteise salvamine muutuda isiklikuks ja segada saate kulgu (Marien *et al.* 2020). Üks teledebati nõrkus on Colemani arust ka see, et televisioonile omaselt on saate meeskonnal oht üle dramatiseerida, mistõttu muutub poliitdebatt vaatamänguks (Coleman, 2013).

Coleman soovitab, et teledebatti ei tohiks hinnata ülikooli seminarile omaste akadeemiliste standardite järgi. Demokraatlik ühiskond sõltub inimeste informeeritusest – ei pea teadma kõike, vaid piisavalt, et osaleda poliitilises arutelus. Lisaks sõltub demokraatlik ühiskond inimeste vabast tahtest osaleda avalikus arutelus ning tundest, et nad on kaasatud otsuste tegemisse ehk neil on võimalus muuta maailma, mis on Colemani meelest väga oluline. (Coleman, 2013) Turkenburg täiendab ideed ning väidab, et meelelahutuslikud debatilid äratavad rohkem tähelepanu, mille tõttu vaatab saadet rohkem inimesi, mis tähendab, et suurem osa elanikkonnast saavad teavet ning ühiskond on seetõttu ka informeeritum (Turkenburg, 2022).

1.2. Teledebati eesmärk ja mõju

Teledebatt kujundab arvamusi ning mõjutab valimisi, mistõttu on oluline, et debatisaatel oleks kindel ja läbipaistev eesmärk. Kuna selle bakalaureusetöö eesmärk on jälgida ja kaardistada teledebati „Esimene stuudio“ ettevalmistust ning võrrelda algselt planeeritud saadet tegeliku tulemusega, siis on vajalik teada ka, mis on „Esimese stuudio“ eesmärk.

Corina Barbarosi sõnul on debati peamised eesmärgid välja selgitada, vastandada ja võrrelda erinevaid arvamusi ning osalejate hoiakuid (Barbaros, 2012). Stephen Coleman laiendab seda mõtet veelgi. Nimelt pole televisiooni ülesanne tekitada demokraatlikku avalikku sfääri, vaid pigem teha juba pärismaailmas toimuvad debatil ja arutelud nii paljudele inimestele kättesaadavaks kui võimalik. Seejuures on oluline, et kaasataks neid kogemusi, seisukohti ja teemasid, mis tavaliselt jäävad tähelepanuta. Sellel asemel, et keskenduda kõrgklassi puudutavatele diskursustele, mis on niigi palju kõlapinda saanud, peaks debatt tooma avalikkuse ette vestlusi ja eriarvamusi inimesi, keda sageli ei kajastata. (Coleman, 2000)

Teledebati tootjad on võtnud eesmärgiks luua saade, mis valmib vaataja huvides. Välistatakse enda poliitilised veendumused ja piirangud, sest kaitstakse avalikkuse huvi. Ringhääling võtab debatti kui ajakirjanduslikku projekti ning üritab näidata, et nad suudavad teistest platvormidest paremini tagada erapooletust ja õiglust ning määrata kindaks debati ulatus ja olemus. (Amber, 2000)

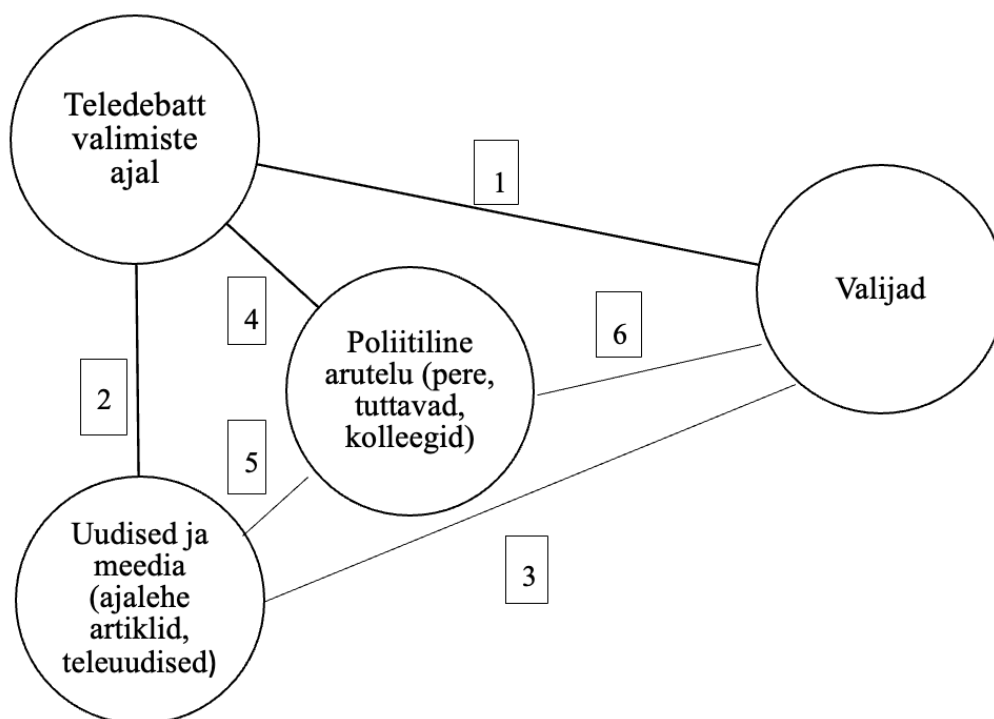
Valimiste ajal on poliitdebati eesmärk anda kandidaatidele võimalus näost näkku kohtuda. Tihti on debatt ainus hetk, mil kandidaadid seisavad kõrvuti ning vaatajatel on võimalik neid ja nende seisukohti koos kuulda ja seejärel võrrelda. Valimisdebatis on paika pandud kindel saatestruktuur, kus moderaatori rollis ajakirjanik, vastaskandidaat või mingil määral ka publik määrab teemad, millest poliitik räägib. (Barbaros, 2012)

Coleman on toonud välja neli peamist põhjust, miks teledebatt on demokraatia säilimisele hea. Esiteks on teledebatt parim viis jõuda laia auditooriumini, sest enamik valijaid saab teadmisi valimiste kohta just televisiooni kaudu. Teiseks on teledebatil hariduslik mõju. Teledebatt annab vaatajale baasteabe poliitika kohta, mis enamasti motiveerib teda lisainformatsiooni otsima. Debatt paneb inimesed küsimusi esitama ja arutama teemade üle sõprade ja perega. Nõnda muutub poliitikast rääkimine levinumaks. Kolmandaks aitab teledebatt võrdsustada erakondade ligipääsu massimeediale. Vaadatavuse tippajal saavad sõna nii reitingute poolest liidrid kui ka vähem populaarsed erakonnad, kes muidu ei pälvi niivõrd palju meedia tähelepanu. Neljandaks toob teledebatt poliitiku vaatajale lähemale kui kunagi varem – tekib illusioon, et poliitik tuleb televisiooni kaudu vaataja elutuppa. Selline kontakt võib mõjutada valimistulemusi, sest vaataja valib välja sümpaatseima kandidaadi. (Coleman, 2000)

Teledebatid on paljudes riikides justkui valimiste finaali. Need mõjutavad nii poliitiliste arvamuste kujunemist kui ka valijate käitumist. Valimiste ajal on teledebatt veel üks

informatsiooni allikas, kust saab infot kandidaatide kohta peale kodulehtede, reklaamide ja artiklite. (Baboš ja Világi, 2018; Turkenburg, 2022)

William L. Benoit (2013: 2) on koostanud joonise, mis aitab kujutada, kuidas teledebatt valijat mõjutab. Debatt mõjutab inimest otseselt (number 1). Mõned inimesed vaatavad teledebatti (number 4), mille järel nad arutavad sealt saadud teadmisi ja tekkinud arvamusi oma lähedastega (number 6). Teledebatti kajastab ka meedia (number 2). Sealt saadud informatsioon jõuab inimesteni, kes loevad, vaatavad ja kuulavad ehk tarbivad meediat (number 3) või siis vestlevad sel teemal end ümbritsevate inimestega (number 5 ja 6). Benoit lisab, et valijad saavad teadmisi kandidaatide kohta igasuguste kanalite kaudu, mille tõttu võib öelda, et teledebatt on üks paljudest võimalustest, kuidas informatsiooni valimiste kohta saada. (Benoit 2013: 2)

Joonis 1. Teledebati mõjud ühiskonnas (Benoit, 2013: 2). Bakalaureusetöö autori tõlge.

Poliitikute vaheline teledebatt ergutab tavakodanikke omavahel suhtlema, mistõttu elavneb riigis ka demokraatlik ja osapooli kaasav arutelu võimukandjate ning kodanike vahel (Cho ja Choy, 2011).

Teledebatt on justkui poliitilise mobiliseerimise tööriist. Näiteks Slovakkias mõjutab teledebati olulisust kaks näitajat. Esiteks on hääletajatel kalduvus sageli oma toetust valimiste vahel muuta ning ei olda lojaalsed kindlale erakonnale. Teiseks on Slovakkias levinud niinimetatud viimase

minuti otsused ehk soosik leitakse kampaania viimasel päeval, mil on eetris teledebatt. (Baboš ja Világi, 2018)

Osalejad ei ürita debatis edastada poliitilist sõnumit vastasele, sest poliitikud on üksteise seisukohtadest vägagi teadlikud. Eesmärk on mõjutada saadet jälgivaid televaatajaid. (Turkenburg, 2022)

Teledebati vaatamine tekitab rohkelt emotsioone. Näiteks võib vaatajas esineda negatiivne emotsioon, kui ta näeb, kuidas eelistatud kandidaadil läheb halvasti. Seeläbi tekib vaatajal ka soov aktiivsemalt poliitikas kaasa lüüa ning suurema tõenäosusega valima minna. (Cho ja Choy, 2011) Teledebatt motiveerib tavalist inimest demokraatlikku ühiskonda panustama. Teledebatil on otsene võime mõjutada valijate eelistusi, nagu selgus 2009. ja 2013. aasta Saksamaa valimiste ajal tehtud uuringust. Siiski ei pruugi otsene seos kujundada parteide valijaskonna käekäiku. (Lindemann ja Stoetzer, 2021)

Teledebati kindlat mõju valimistele on raske hinnata, sest see pole ilmselge ja seda ei saa saate kontekstist välja võtta. Peamine debati mõju on see, et vaataja saab lisakinnitust varem eelistatud kandidaadis, sest enamasti vaadatakse debatti, et elada kaasa kandidaadile, keda juba pooldatakse. Kuigi debatil pole mõju vaatajale, kes on oma valikus veendunud, siis tihti otsustab kindla arvamusega vaataja just debati põhjal, kellele hääle annab. (Barbaros, 2012)

1.3. Teledebatis osalejad

Teledebati suurimad kujundajad on saatekülalised ehk need, kes erinevatel teemadel vastakuti mõtteid vahetavad. Pierre Bourdieu meelest pole kõik vestlejad studios võrdsed, sest mõni võib olla mitmendat korda saatekülaline, samas kui teine on esimest korda. Et taastada võrdsust, peaks saatejuht käituma ebavõrdselt ehk aitama rääkida olulistest asjadest. Kuid tihti saatejuht seda pigem ei tee, sest kui kogenematu saatekülaline millegagi eksib, juhib saatejuht sellele tähelepanu ja justkui karistab teda. (Bourdieu, 1996)

William Benoit on öelnud, et debatis osalemine on poliitikule kasulik mitmel põhjusel. Esiteks saab poliitik seeläbi ligipääsu vaatajatele ning tal on vaba voli edastada oma sõnumit valijaskonnale. Teiseks, öeldes midagi olulist või erakordset, on võimalik saada kajastust uudistes ja poliitilistes aruteludes ehk jõuda veelgi rohkemate inimesteni. Kolmanda toob Benoit välja, et teledebatt on võrreldes kirjutava meediaga palju parem paik, kus oma ideid edastada, sest kirjutavas meedias saab ajakirjanik valida, mida ta poliitiku jutust kajastab ja mida mitte.

Debatis seevastu saab poliitik öelda kõike, kui talle sõna antakse. Neljandaks põhjuseks on, et poliitik saab juhtida tähelepanu vastaste vaeväidetele ning parandada need kohapeal, tuues välja õiged faktid. Viies ja viimane põhjus on see, et poliitikutele ei meeldi, kui nende valijad kuulevad oponentide arvamusi, isegi kui väited ei ole rünnakud nende vastu. Poliitikutele meeldib, kui valijaskond saab kuulda nende erakonna ideid teiste arvamuste kõrval. (Benoit, 2013)

Sofie Marien väidab, et populistlike erakondade kandidaadid langetavad arutelu kvaliteeti. Toimub ka vastupidine reaktsioon, mille kohaselt mitte-populistlike erakondade liikmed käituvad populistlike poliitikutega lugupidamatult. (Marien *et al.*, 2020)

Debatiks valmistudes peavad poliitikud mõtlema ka oponentide arvamustele ja hoiakutele. Niimoodi muutub debatt mitmekesisemaks ja kvaliteetsemaks, sest poliitikud on läbi mõelnud enda seisukohad, võttes arvesse ka rivaalide omi. (Coleman, 2000)

Lisaks saatekülalistele on debati õnnestumisel tähtis roll ka moderaatoril. Teledebatti juhib moderaator ehk saatejuht, kes vastutab saate ülesehituse ja üldise tulemuse eest. Saatejuht paneb paika debati struktuuri ning jälgib, et tema sooritus oleks kvaliteetse debatisaate sünniks piisav.

Pierre Bourdieu sõnul on saatejuht see, kes annab teema, segab vahele, ütleb ette probleemid ja paneb paika mängureeglid. Ta annab sõna ja rõhutab, mis on oluline. Kuna saatejuht ei saa kontrollida korraga fonoloogia ja süntaksi tasandit, on saatejuhi keel, küsimuseasetus või toon tihtipeale ebateadlik. Saatejuht jaotab kõnelemisaega ja ka oma hääletooni, mis võib olla näiteks põlglik, tähelepanelik või kiirustav. Just ajanappusega võib saatejuht manipuleerida, sest ta kasutab aega ja kellanumbreid, et katkestada saatekülalise jutt, kiirustada teda tagant või vahele segada. Lisaks võib saatejuht üle küsida enda jaoks ilmselge küsimuse, et keskmine televaataja saaks aru. Seeläbi muudab ta end avalikkuse hääleторуks. (Bourdieu, 1996)

Moderaatori roll erineb vastavalt riigile ja formaadile. Pekka Isotaluse sõnul on Soomes teledebati juht aktiivses rollis. Enamasti on selleks teleajakirjanik, kes tahab vaatajatele pakkuda sisukat arutelu, mida oma keeruliste küsimustega edasi viib. Selliste keeruliste küsimuste puhul peavad osalejad end kaitsma, mis selgitab ka kaitsmise rohkust Soome teledebattides. Enamasti välditakse otsest vastase ründamist ja enese kiitmist. (Isotalus, 2011)

Kui enamjaolt näeb debatisaade välja nõnda, et osalejad väitlevad omavahel, siis Isotaluse järgi on Soome debatisaates moderaatori roll sarnane intervjuerijale, mille tõttu poliitikute omavaheline debatt praktiliselt puudub. Isotaluse sõnul pole Soome debatisaates poliitikute

vaheline vestlemine niivõrd kindla struktuuriga kui Ameerika Ühendriikides, mis tähendab, et poliitikul on vaba voli kommenteerida või vahele segada. (Isotalus, 2011)

1.4. Uurimisküsimused

Töö eesmärk on kaardistada debatisaate „Esimene stuudio“ ettevalmistust ning võrrelda teledebati teostatud saadet algselt planeeritud saatega.

Lähtuvalt töö eesmärkidest on bakalaureusetöö uurimisküsimused ja alaküsimused järgnevad:

1. Milline on debatisaate ettevalmistuse protsess?
  - 1.1. Mida teevad saate ettevalmistuses saatejuhid ja mida toimetajad?
  - 1.2. Mida tehakse meeskonnana?
  - 1.3. Milliseid eesmärke seab saatele toimetuse meeskonnana ja toimetuse liikmed üksikult?
Miks?
2. Kuidas erineb toimetuse planeeritu eetrise läinust?

2. VALIM JA MEETODID

Selles peatükis annan ülevaate bakalaureusetöö valimist, andmekogumise meetoditest ja analüüsimeetodist. Esimesena kirjeldan, milline on töö valim ning kuidas see selgus. Järgmisena tutvustan andmekogumise meetodeid, milleks on vaatlused ning intervjuud. Seejärel annan ülevaate, kuidas ja milliste meetoditega saadud tulemusi analüüsin. Lisaks teen kriitikat töös kasutatud meetodite kohta.

2.1. Valim

Bakalaureusetöös olen kasutanud mittetõenäosuslikku sihipärast valimit. Selle valimi puhul olen valinud välja ideaalsed küsitlavad, kes sobivad kõige paremini töö eesmärgiga (Rämmer, 2014). Telesaate „Esimene stuudio“ meeskond on kindla arvuga grupp inimesi, kellest igapähele on saate valmimisel kindel roll. Intervjueeritavate valimisse kuulus kogu debatisaate toimetuse, see tähendab, et saatejuht, saatejuht-vanemtoimetaja ning toimetaja. Kokku oli neid kolm. Valimisse kuulusid kõik need, kes vastutavad saate sisu eest ja osalevad saate ettevalmistuse protsessis, saate toimumise ajal olid kas stuudios või režiiruumis ning osalesid saatele järgnenud tagasiside ringis.

Lisaks inimestele kuulusid töö valimisse ka kindlad „Esimese stuudio“ debatisaated, mis olid eetris 2024. aasta kolmel esimesel kuul. Jaanuari, veebruari ja märtsi jooksul planeeriti eetrisse kuus debatisaadet (17.01, 31.01, 14.02, 28.02, 13.03 ja 27.03), millest vaatlesin nelja saadet. Samuti osalesin saadete ettevalmistamise protsessi raames toimunud kiirkoosolekutel ja sisukoosolekutel.

Järgnevas tabelis olen välja toonud valitud debatid toimumise järjekorras koos saate teema ning poliitikutest saatekülalistega. Lisasin juurde ka koosolekute ja saate toimumisajad (vt Tabel 1).

Tabel 1. Valimisse kuulunud „Esimese stuudio“ debatisaated

Saade	Saate teema	Saate külalised	Tegevused
I debatisaade	Riigieelarve seadus (RES)	Annely Akkermann (Reformierakond) Riina Sikkut (SDE) Marek Reinaas (Eesti 200), Urmas Reinsalu (Isamaa) Martin Helme (EKRE) Andrei Korobeinik (Keskerakond)	kiirkoosolek 29. jaanuaril, sisukoosolek ja eeter 31. jaanuaril
II debatisaade	Julgeolek ja riigikaitse	Eerik-Niiles Kross (Reformierakond) Marina Kaljurand (SDE) Kalev Stoicescu (Eesti 200) Riho Terras (Isamaa) Leo Kunnas (EKRE) Mihhail Kõlvart (Keskerakond)	kiirkoosolek 12. veebruaril, sisukoosolek ja eeter 14. veebruaril
III debatisaade	Energeetika	Kristen Michal (Reformierakond) Priit Lomp (SDE) Toomas Uibo (Eesti 200) Kristjan Järvan (Isamaa) Rain Epler (EKRE) Erki Savisaar (Keskerakond)	kiirkoosolek 26. veebruaril, sisukoosolek ja eeter 28. veebruaril
IV debatisaade	13. märtsiks planeeritud debatt jäi ära ning asendus üks-ühele vestlusega toonase		

	justiitsministri Kalle Laanetiga.		
V debatisaade	Tallinna võimuvahetus ja riigi eelarve	Jürgen Ligi (Reformierakond) Tanel Kiik (SDE) Marek Reinaas (Eesti 200) Urve Paris Palo (Isamaa) Mart Helme (EKRE) Andrei Korobeinik (Keskerakond)	kiirkoosolek 25. märtsil, toimus telefonitsi, kuna kolmest toimetuse liikmest kaks viibisid välismaal. Sisukoosolek ja eeter 27. märtsil

Energeetika teemal olnud debatisaate vaatlused asendasin hilisema meenutava intervjuuga, mille järel viisin läbi ka semistruktureeritud intervjuu saate toimetuse liikmetega.

Seega vaatlesin eelnimetatud viiest debatisaatest nelja, millest kolme salvestusel viibisin kohapeal ning ühe kohta kogusin andmeid memoriseeriva intervjuu abil (vt Tabel 1).

2.2. Andmekogumise meetodid

Bakalaureusetöö on kvalitatiivne uurimus ja see valmib **kahe meetodi** abil. Nendeks on vaatlused ning intervjuud. Kasutasin kombineeritud meetodit, sest vaid vaatlust kasutades jääks analüüs liigselt uurijakeskseks, kuid ainult intervjuuga saab vastaja valida, mida ja kuidas ütleb (Vihalemm, 2014).

Esimene meetod, mida kasutasin, on avalikustatud vaatlejana tehtav vaatlus, mille kohaselt on lubatud olla mingi kindla protsessi juures vaatleja ja teostada mittesekkuvat vaatlust ehk protsessist mitte osa võtta, vaid seda ainult jälgida. Avalikustatud vaatlejana tehtav vaatlus annab uurijale võimaluse teha lisaks intervjuusid ilma osalejarolli minetamata (Vihalemm, 2014). Seetõttu küsisin juurde täpsustavaid küsimusi, kui miskit arusaamatuks jäi.

Jälgisin toimetuse koosolekut, mis toimus vanemtoimetaja kabinetis. Seal vaatlesin, kuidas saate sisu ja ülesehitus paika pannakse. Ühtlasi kasutasin vaatluspäevikut, et teha märkmeid ja salvestasin järelanalüüsimiseks helimaterjali. Seejuures tuleb meeles pidada, et salvestamine võib vaadeldavaid mõjutada (Vihalemm, 2014) ning seetõttu pidin arvestama asjaoluga, et vaadeldav koosolek võib erineda mõnel juhul koosolekust, mida saate toimetuse peab vaatlejata.

Lisaks saate toimetuse koosolekule olin kohal ka saadete salvestustel, kus vaatlesin saadet nii stuudiost kui ka režissööripuldist, kus oli lisaks režissöörile ja tema assistendile ka debatisaate toimetaja, kes aeg-ajalt sekkus ning saatejuhtidele abistavaid teemasid saatja kaudu kõrva ütes. Saate toimumise ajal sain istuda režiiruumi keskel, mis tähendab, et mul oli korraga võimalus vaadelda nii toimetajat kui ka kõikide kaamerate edastatavaid pilte ekraanidelt. Istusin toimetajale piisavalt lähedal, et sain tekkinud küsimusi küsida. Vaatluse ajal võivad ilmned detailid, mis ei pruugi intervjuude käigus selguda (Vihalemm, 2014).

Teine meetod, mida rakendasin, on osaliselt struktureeritud ehk semistruktureeritud individuaalintervjuud. Selle kohaselt on vaja enne koostada intervjuukava, kuid intervjuu läbiviijal on võimalus vestluse toimumise ajal vahetada küsimuste järjekorda või esitada lisaküsimusi (Lepik *et al.*, 2014). See on vajalik, sest intervjuude jooksul võib tulla välja oluline teadmine, millega küsimuste koostamisel poldud kursis. Tihti saab intervjuusid eristada ka osaleja- ja eksperdiintervjuudena (Lepik *et al.*, 2014), kuid see ei olnud vajalik, sest selle saate meeskond on korraga nii osalejad kui ka teema eksperdid. Lisaks esitasin vaatluse ajal tekkinud küsimusi, mis jäid arusaamatuks ja vajasis täpsustamist.

Enne intervjuusid viisin kodustes tingimustes läbi ka testintervjuu pereliikmega, mille järel lisasin küsimusi ja kohandasin sõnastust. Mitmed küsimused sisaldasid algselt eeldust, mida seal ei tohtinud olla. Pärast testintervjuud viisin vastavad muudatused sisse, sest intervjuueerija ei saa eeldada enne, kui ei ole millegi toimumises veendunud. Lisaks muutsin intervjuukavas küsimuste järjekorda, mis tähendas, et veidi laiemad küsimused (nt millele pöörata tähelepanu saate valmimisel?) tõstsin algusesse ja detailsemad (nt mil määral ja kuidas teete koostööd saatekülalistega?) tagapoole.

Andmete kogumise järgselt transkribeerisin intervjuude helisalvestused, kasutades selleks Tallinna Tehnikaülikooli Küberneetika Instituudi väljatöötatud veebipõhist kõnetuvastust (vt <https://bark.phon.ioc.ee/webtrans/>).

2.3. Andmeanalüüsimeetod

Vaatlustulemused ja -järelused esitatakse kirjeldusena, mis peab olema võimalikult detailne, süstemaatiline ja objektiivne (Vihalemm, 2014). Saate toimetuse koosolekutel tehtud märkmed transkribeerisin ja analüüsisin.

Nii vaatluspäeviku kui ka semistruktureeritud individuaalintervjuude analüüsimiseks kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi, mille abil sain ülevaate teksti tervikust ning on võimalik analüüsida peidus olevaid sõnumeid ja vihjeid. Selle meetodi oluline osa on kodeerimine (Kalmus *et al.*, 2015), mis võimaldab jaotada teksti osadeks ning analüüsida neid antud osade kaupa. Analüüsi osas peab silmas pidama kvalitatiivse sisuanalüüsi miinuseid, milleks on see, et erinevaid tekste ei saa täpsetel alustel omavahel kõrvutada ning see, et meetod loob uurijale võimaluse talle sobiva tõendusmaterjali hankimiseks (Kalmus *et al.*, 2015). Vaatlustulemuste analüüsimiseks koondasin kõik andmed ühte kokku, et neid hõlpsamalt sünteesida.

Kasutasin intervjuude kodeerimisel nii manifestset kui ka latentset analüüsi. Esimesel juhul huvitab uurijat eelkõige otseselt väljaõeldu, kindlad teemad ja ideed, mida intervjuueeritav mainib. Teisel juhul jälgitakse vastavalt jutu kontekstile öeldud tähendusi ning ka näiteks varjatud eeldusi, otsest ja kaudset kõneviisi jne. (Kalmus *et al.*, 2015) Kvalitatiivse sisuanalüüsi tehnikatest kasutasin juhtumiülest ehk horisontaalset analüüsi, mille abil panin erinevatest intervjuudest kokku mõnda kindlat teemat puudutavad osad (Kalmus *et al.*, 2015). Näiteks koondasin toimetaja rolli kirjeldamiseks kokku toimetaja vastuse küsimusele „Kirjelda oma rolli saate toimetajana!“ ning lisasin sinna juurde saatejuhtide laused, milles nad selgitasid toimetaja tegevust. Jaotasin intervjuude tulemused gruppidesse, sest nii sain analüüsida vastuseid teemade (nt välismaa eeskujud ja debati eesmärk) põhiselt. Kasutasin horisontaalset analüüsi, kuna seeläbi sain kõikidest intervjuudest kätte parima ülevaate, mis on kooskõlas minu bakalaureusetöö eesmärkidega ja vastab uurimisküsimustele.

2.4. Meetodi kriitika

Töö andmekogumise esimene meetod avalikustatud vaatlejana tehtud vaatlus võimaldas saatejuhtidelt sisukoosolekul või toimetajalt saate toimumise ajal režiiruumis täpsustada või küsida kohe, kui midagi jäi segaseks. Kuid paaril korral tekkis ka olukord, mil saatejuhid küsisid minu arvamust seoses ühe väljendi sõnastamisega. Sellisel juhul võib tekkida oht, et vaatleja ei ole objektiivne ning sekkub toimetuse töösse ehk võtab saate valmimise protsessist osa.

Vaatlusel ei saanud ma jälgida saate ettevalmistamist ja tagasisidestamist täielikult. Vaatlesin küll kiirkoosolekut, sisukoosolekut, saadet režiiruumis ning sellele järgnenud tagasisideringi, kuid ei jälginud saate meeskonna sõnumite ja kõnede vahetust ning ei osalenud järgmise päeva pikemas tagasisideringis, mis toimus virtuaalselt.

Valitud andmeanalüüsi meetod kvalitatiivne sisuanalüüs ei võimaldanud teha suuri üldistusi. Lisaks ei saanud erinevaid tekste täpsetel alustel omavahel kõrvutada. Samuti andis see meetod uurijale võimaluse talle sobiva tõendusmaterjali hankimiseks.

3. TULEMUSED

Tulemuste osa esimeses alapeatükis kirjeldan debatisaate ettevalmistamise protsessi, lähtuvalt saate teema valimisest ja saateplaani koostamisest. Toon välja saates osalejate, sealhulgas külaliste, saatejuhtide ning toimetaja rollid ja ülesanded. Kogu ettevalmistava töö tulemuseks on debatisaade, millest teine alapeatükk räägib. Täpsemalt kirjeldan saate ülesehitust ning seejärel võrreldakse saadet algselt planeeritud saatega. Lisaks tutvustan tagasisidestamise protsessi ja toon välja välismaised eeskujud.

Tulemuste koondamiseks kasutasin nii vaatluste kui intervjuude käigus kogutud materjali. Tekstis ei kasutanud intervjuueeritavate täisnimesid, vaid olen viidanud neile vastavalt ametinimetusele ehk saatejuht, toimetaja ja vanemtoimetaja. Neist viimane täidab ka saatejuhi rolli, seega nimetan teda ka saatejuhiks, aga vaid juhul kui räägin mõlemast saatejuhust. Tihti nimetatakse debatisaadetes saatejuhti moderaatoriks, kuid otsustasin seda mitte kasutada, sest saate toimetuse ise nimetab debati läbiviijaid saatejuhtideks. Oluline on mainida, et toimetaja ja vanemtoimetaja on saadet teinud koos hooaega, samas kui saatejuht liitus möödunud hooajal. Tsitaadid on toodud jutumärkides ja kaldkirjas.

3.1. „Esimese stuudio“ ettevalmistamine

Järgnevalt analüüsin „Esimese stuudio“ ettevalmistamist teemade kaupa, alustades saate teema valikust ja küsimuste koostamisest, seejärel toon välja saates osalejaid ning lõpetuseks kirjeldan toimetaja rolli saate ettevalmistamise protsessis.

3.1.1. Saate teema valik ja küsimuste koostamine

Saate teema valitakse esmaspäeval kiirkooleskul, milles osalevad vanemtoimetaja ja toimetaja ning mis kestab orienteeruvalt viis kuni kümme minutit. Teema valitakse tuginedes vastavalt parasjagu ühiskonnas aktuaalsetele uudistele. Kui vanemtoimetaja ja toimetaja on teema välja mõelnud informeerivad nad ka saatejuhti. Järgnevalt valmistavad saatejuhid saateplaani ehk memo üheskoos. Selleks loob vanemtoimetaja ühise dokumendi Google Docs'i

keskkonda, kuhu lisab oma mõtted. Järgnevate päevade jooksul lisavad saatejuhid dokumenti oma ideid ja küsimusi ning nad saavad kokku kolmapäeva lõunal, kui saade pannakse kokku. Kolmapäevane sisukoosolek on kestuselt pikem. Pooleteise tunni jooksul liiguvad saatejuhid küsimuste kaupa, arutavad iga sõnastuse läbi ning tõstavad neid vastavalt vajadusele ringi. Enamasti jaotavad nad küsimused nõnda, et saatejuhid saaksid kordamööda sõna. Tihti saab küsimuse autor esitada saates oma küsimuse, sest sõnakasutus on talle isikupärane.

Selle töö raames vaadeldud kõigil kolmapäevastel lõunastel sisukoosolekutel mängisid saatejuhid saate algusest lõpuni kaks korda läbi, alustades tervituse ja sissejuhatusega ning seejärel küsisid kõik memos olevad küsimused eelnevalt jaotatud järjekorras läbi. Kui tekkis mõni uus mõte või sõnastuse ettepanek, viisid kohe muudatuse sisse ning jätkasid sealt, kus pooleli jäi. Õhtul enne eetrit käidi veelkord teemad üle ning vajadusel lihviti küsimusi või jagati neid ümber.

Nii saatejuhtide kui toimetaja sõnul on õnnestunud debati aluseks hea teema, mille puhul on teada, et arvamused erinevad ja inimesed jagunevad eri pooltele. Vanemtoimetaja sõnul peab olema üks kindel superküsimus, millele vastust otsitakse ning millel kõik alateemad põhinevad. Näiteks 30. jaanuari riigieelarve teemalises debatis otsiti vastust küsimusele, kust riik raha juurde saaks, kas näiteks teaduse rahastamisest või töötutoetuse kärpimisest. Kui kõik saatekülalised on ühel meelel, siis ei ole tegu debati, vaid modereeritud vestlusega. Ainus teema, mille puhul poliitikud enamasti nõustuvad, on toimetaja sõnul julgeolek. Kõikides teistes küsimustes (energeetika, majandus, tervishoid) lähevad erakondade esindajate arvamused lahku.

Näiteks oli julgeoleku debati puhul teada, et kõik erakonnad on ühte meelt ja nõustuvad, et Eestit tuleb kaitsta, aga siis süüvisid saatejuhid detailidesse. Näiteks võib juhtuda, et kõik erakonnad on nõus kui palju riigikaitsele kulutada, aga siis tuleb liikuda samm edasi ja vaadata, kuidas erinevad poliitikute arvamused selles, mida kaitsekulutustega täpsemalt teha. „*Alati tuleb leida mingisugune erisus. On see siis rahastuse mudeli läbirääkimiste protsessi läbipaistvuse osas või milles iganes, aga alati saab leida mingi koha, kus keegi arvab teisiti ning sealt hakkab pihta,*“ ütles toimetaja.

Saatejuhid peavad oluliseks, et igas saates oleks kindel arv küsimusi viidetega raportitele, seadustele ja uuringutele. See aitab teha debatti sisukamaks ning välistab võimaluse esitada valeväiteid. Saadet ette valmistades viivad saatejuhid end teemaga nii hästi kurssi kui võimalik. Näiteks kui on tulekul saade elektri teemal, siis töötatakse läbi Eleringi varustuskindluse raport. Veel jälgivad saatejuhid, et kõik seadused ja faktid oleksid esitatud korrektselt ning sõna-sõnalt.

Tsitaatide puhul peavad nad teadma allikat, väljaannet ja kuupäeva. Lisaks suhtlevad nad teiste väljaannete ajakirjanikega, et koguda teema kohta võimalikult palju informatsiooni.

Saatejuhid on omavahel sõnumite ja kõnede abil tihedas suhtluses. Saadet ette valmistades nad enamasti teemasid ära ei jaota, vaid mõlemad otsivad lisamaterjali, mis debatiteemaga võiks sobida. Kui teema on spetsiifilisem ning on vaja end kurssi viia mitme mahuka tekstiga, nagu raportid ja uuringud, siis jaotatakse need ära, et aega efektiivselt kasutada.

Peale hea teema on saatejuhi sõnul debati õnnestumiseks vaja ka häid kõnelejaid. Toimetaja nõustus saatejuhiga, aga lisas, et debatis peab olema tasakaalupunkt, et saade poleks uimane, aga samas ei pöörduks kahluseks. „*Hea debatt on siis, kui on vaatamängulisust ja kirge, aga see jääb siiski kultuursesse õhustikku,*“ kirjeldas toimetaja.

Saatejuhi arvates on hea, kui saatest tekib uudis ehk tuleb välja mõni uus seisukoht või plaan, millest inimesed varem teadlikud ei olnud. Seega võib öelda, et saate teema valik on hea debati aluseks ning sobiv teema on siis, kui see kõnetab võimalikult paljusid inimesi.

3.1.2. „Esimeses stuudios“ osalejad

Kui saate teema on esmaspäeval välja mõeldud, saadab vanemtoimetaja parlamendi erakondadele kutsed saates osalemiseks. Iga erakond valib esindaja ise vastavalt sellele, kes on teemas nende arvates kõige pädevam. Erandiks on juhud, kui saatejuhid tahavad saatesse kedagi kindlat, sest siis kutsutakse teda personaalselt. Näiteks kutsus vanemtoimetaja energeetika saatesse kliimaminister Kristen Michali, sest tema oli viimaste otsuste ekspert. Saatejuhi meelest oleks huvitav proovida ise kõik saatekülalised kutsuda. Sel juhul oleks debatt vaatamängulisem ja huvitavam, kui saaks tugevad oponentid üksteisele vastu panna.

Sisulist eeltööd saatejuhid saatekülalistega enne saadet ei tee. Küsimusi ette ei saadeta ning vaatluse käigus ilmnes ka olukord, kus poliitik tuli kohale ja küsis, mis tänase saate teemaks on. Ainus kõne, mis saatejuhid saates osalejale saadet planeerides sisukoosolekul tegid, oli kui vanemtoimetaja helistas 27. märtsi Tallinna linnavolikogu muutuste ja riigi eelarve teemalise debati raames Isamaa erakonna esindajale Urve Paris Palole, et üle täpsustada hiljuti lisandunud teine eesnimi ning küsida, kuidas poliitiku poole pöörduma peaks.

Saate teemat ja plaanitavat ülesehitust tutvustavad saatejuhid saates osalejatele vahetult enne saate algust, kui kõik külalised on stuudios juba õigetel kohtadel. Enne igat debatti tuletas saate

toimetus külalistele meelde ka reeglid, mis on ühe hea debati aluseks. Näiteks vaatluste jooksul tutvustati järgmiseid reegleid:

1. Kõik saavad võrdselt sõna, seda jälgivad nii saatejuhid kui toimetaja režiiruumis.
2. Hoida vastused kompaktsed, kuna osalejaid on palju.
3. Ei tohi ilma loata vahele sekkuda, vaid oodata saatejuhi luba repliigiks.
4. Korraga ei tohi rääkida, muidu ei saa televaataja aru.
5. Kui osaleja ei allu saatejuhtidele, siis ei saa ta järgmises ringis sõna.

Reegleid kirja pandud ei ole ning kõiki reegleid igal korral ei mainitud. Samuti erinesid reeglid veidi saatest saatesse, kui külalisteks olid tuntud kõnemehed, siis paluti vastata lühidalt ning kui oli teada, et osalejad on temperamentsemad, siis paluti mitte vahele segada. Lisaks selgus, et tegelikkuses pole poliitikud ringi vahele jäänud, kuigi selle uurimuse valimis olevate saadete jooksul tuletasid saatejuhid Urmas Reinsalule seda reeglit meelde.

Saatejuhi sõnul on ebavõrdsus kiire tekkima, kui debatis on vastamisi mitmeid kordi osalenud külalised ja poliitik, kes tuleb esimest korda. Vanad olijad tahavad tähelepanu ja on aktiivsed, kuid tihti on debütant passiivsem ja ei palu sõna, vaid ootab oma korda. „*Võib-olla peangi olema siis noore külalise eest aktiivsem sekkuja, muidu vanad olijad söövad ta ära,*“ kirjeldas saatejuht.

Saatekülalised saavad sõna kordamööda. Saatejuhtide kavandatud saateplaanis ehk memos on kõigile kirjutatud järjest küsimused ja kui kõik on sõna saanud, algab uus ring. Toimetaja jälgib režiiruumis, et kõik saaksid võrdselt sõna, ning paneb kirja, kui keegi vahele sekkub. Külaliste ohjes hoidmiseks on saatejuhtidel mitmeid meetodeid.

Vanemtoimetaja sõnul hakkab saatekülalise ohjeldamine pihta küsimustest. Nad kirjutavad küsimused väga detailselt läbi ning jälgivad, et need poleks lahtised, vaid võimalikult lühikesed ja täpsed. Saatejuhid proovivad hoida tempot. „*Kõnesid me ei pea, vähem kirjeldusi, rohkem lahendusi,*“ kirjeldas vanemtoimetaja.

Kui saatekülalise vastus kipub pikale venima või on tema aeg otsas, siis esmalt proovivad saatejuhid temaga silmsidet saavutada, et anda aja lõppemisest märku. Seejärel näitavad käega mitteverbaalse žesti, jälgides, et ise eetrisse ei jääks. Kui külaline ei reageeri, öeldakse poliitiku nimi ja „Aitäh!“. Mikrofonit välja lülitamisse kumbki saatejuht ei usu, sest kui seda rakendada, oleks vaigistatud mikrofoniga poliitikut teiste saatekülaliste mikrofonist ikka kuulda ning siis tahaks juba vaataja teada, mida vaigistatud poliitik öelda soovis.

Vanemtoimetaja kasutab saatest saatesse ka niinimetatud kollase ja punase kaardi kujundit, mis on piltlik ning mida füüsilisel kujul pole. Tema sõnul on see kujund jäänud külge teleasaate

„Foorum“ juhtimisest. Füüsilist kollast ja punast kaarti on ta ka mõnel valimisdebatil kasutanud, kuid praeguse teledebati puhul on tegu vaid väljendiga, mis tema meelest tegelikult ei tööta. „Vaatajal ju kohe tekiks küsimus, et kui poliitik saab punase kaardi, et mis ta siis teeb, saatest ta ju ometi ära ei lähe“.

Tulemustest selgus, et saatejuhid ei vali saatekülalisi ise ning teevad nendega enne saadet minimaalselt eeltööd. Siiski on paika pandud kindlad reeglid, mida saates osalejatele enne eetrit tutvustatakse. Need reeglid aitavad külalisi ohjasa hoida ning võivad olla erinevad vastavalt saates osalejatele.

3.1.3. Toimetaja roll

Lisaks saatejuhtidele ja saatekülalistele annab olulise panuse „Esimese stuudio“ debati õnnestumisel toimetaja, kes lepib kokku graafikuid, teeb plaane eetrisageduse kohta ja vastutab saate korraldusliku poole eest. Saate sisusse ta ei sekku. Ta osaleb esmaspäevasel kiirkoosolekul ning aitab mõelda teemat, kuid detailid jäävad saatejuhtidele. Toimetajat hoitakse pidevalt kursis debati alateemadega ja temalt küsitakse vahel ka nõu. Näiteks küsisid saatejuhid toimetajalt 14. veebruari julgeoleku ja riigikaitse teemalist debatti ette valmistades, kuidas sõnastada sõjaohu teema nõnda, et liigselt vaatajates ärevust ei tekitaks.

Enne saadet võtab toimetaja külalisi vastu ja juhatab neid grimmi ning studiosse. Ta teeb poliitikutega studios juttu, mainib jooksvalt teemat ja reegleid ning vajadusel teeb saatejuhtidega veel viimaseid täpsustusi. Saate eetris oleku ajal on toimetaja režiiruumis ning jälgib salvestust sealt. Tema üks ülesanne on panna saatekülalistele tiitreid. Selleks küsib ta režissöörilt luba. Tiitreid paneb toimetaja saate jooksul kolmel korral: kui saatekülaline saab esimest korda sõna, seejärel umbes saate 20. minutil ning viimast korda umbes 10 minutit enne saate lõppu.

Veel jälgib saate toimetaja, et külalised saaksid võrdselt sõna. Ta märgib paberile kõik korrad, kui külalise poole pöörduvad saatejuhid, aga ka need, kui külaline sekkub ilma loata vestlusesse ja võtab ise sõna. Juhul kui mõni saatekülaline on liiga palju sõna saanud, mainib toimetaja seda saatejuhtidele kõrvaside kaudu. Sama teeb ta ka vastupidise olukorra puhul, näiteks kui Jürgen Ligi ei olnud eelarve aukude debatis juba pikka aega sõna saanud, soovitas ta saatejuhtidel temalt midagi küsida.

Toimetaja aitab ka saatejuhtidel pingelisi olukordi vältida. Kuna toimetaja on justkui televaataja rollis, siis tajub ta kriitilises olukorras piiri teisiti kui saatejuhid studios. „Kui üks saatejuht

läheb lisaks poliitikule ka põlema, siis ma ütlen „Rahu!“, sest ei ole mõtet vedru üle keerata,“ kirjeldas toimetaja. Otsuste tegemisel jääb viimane sõna siiski saatejuhtidele. „Minu soovitus pole neile kohustus. Ma ei näe nende pea sisse, ma ei tea, mis plaan neil valmis on. Ma ei juhi neid, vaid püüan abiks olla,“ ütles toimetaja.

Lisaks abistab toimetaja režissööri, kes ei pruugi olla saateteemaga kursis. Kuuldes mõnda süüdistavat lauset, soovitas toimetaja režissööril näidata pildis kohe seda osalejat, kelle kohta lause käis või siis poliitikut, kelle arvamus erines kardinaalselt ja kes võis seetõttu mitteverbaalselt reageerida või teha mõne žesti. Juhtub ka, et saatejuhid ei märka, kui kellelgi on käsi püsti, sest stuudios asetsevad külalised saatejuhtide mõlemal käel, kuid kõige lähemal seisvaid osalejaid ei pruugi saatejuhid tähele panna. Seetõttu annabki toimetaja saatejuhtidele varakult märku, kui keegi soovib sõna, sest kui käe püsti hoidmisest ei piisa, hakkab poliitik sõnaliselt vahele segama.

Tulemustest selgus, et „Esimese stuudio“ toimetaja kannab saate ettevalmistamise protsessis korralduslikku ja abistavat rolli. Ta valib küll vanemtoimetajaga koos välja saate teema, kuid saate sisusse ta ei sekku.

3.2. „Esimese stuudio“ saade

Järgnevas peatükis analüüsin eetrisse läinud saadete ülesehitust, võrdlen planeeritud tegelikult eetris olnud saatega ning toon välja saadete järgsed tagasiside andmised, analüüsid ja võimalikud mõtted saate uuendamiseks.

3.2.1. Saate ülesehitus

Vaatluse all olevad debatisaadet algasid alati avaringiga, mis juhatasid küsimustega sisse saate põhiteema. Näiteks kuna 14. veebruaril eetris olnud julgeoleku ja kaitsevõime debati ajendiks oli uue kaitseväge juhataja määramine, siis alustati avaringi pöördumisega Eesti 200 esindaja ja endise kaitseväge juhataja Riho Terrase poole küsimusega: *„Te olete ise selle protsessi omal nahal läbi teinud. Kui läbipaistev ja loogiline seekordne kaitseväge juhataja valimine on?“* Avaringis võib küsida näiteks ka viimaste poliitiliste teemade kohta, mille alla kuuluvad reitingud ja suhted erakondade vahel. *„Teine võimalus on teha lihtsalt avaring, mis aitab ära katta erinevad poliititeemad, nii reitingud, suhted erakondade vahel, nii-öelda setust ja saarest. See tõmbab saate teema laiemaks, aga samas kaotab ära umbes seitse kuni kaheksa minutit saatest. See ongi valikukoht,“* ütles vanemtoimetaja. Näiteks toimus nii 27. märtsi saates, mis pidi olema eelarve

augu lappimise teemal, kuid päev varem umbusaldati Tallinna volikogus linnapea Mihhail Kõlvartit ja koalitsioon lagunes. Seetõttu plaaniti teha avaring Tallinna edasisest saatusest, ent kuna poliitikutel oli selle kohta rohkelt arvamusi, siis moodustas Tallinna teema kolmandiku kogu saatest.

Kui avaring tehtud, jätkus vaatluse all olnud saadetes debatt suurel teemal, mida oli kitsendatud mitmele alateemale. Järgnevas tabelis on välja toodud vaatluse all olnud saadete teemad koos alateemadega.

Tabel 2. Vaadeldud „Esimese stuudio“ saadete alateemad

	I debatisaade	II debatisaade	III debatisaade	IV debatisaade
Saate teema	Riigieelarve seadus (RES)	Julgeolek ja riigikaitse	Energeetika	Tallinna võimuvahetus ja riigi eelarve
Alateema nr 1	Katteallikad teadusest	Eesti kaitsevõime	Taastuvenergia	Tallinn
Alateema nr 2	RES laiemalt	Kaitsevõimekused	Toetuste kaotamine	Eelarveauk
Alateema nr 3	Koalitsiooni tervis	Kaja ja Venemaa	Ühendused	Limonaadimaks
Alateema nr 4	-	USA ja Ukraina	Põlevkivi	Majanduskeskkond
Alateema nr 5	-	Ukraina aitamine	Tuumaenergia	-

Vaadeldud saadetes oli alateemasid vähemalt kolm. Näiteks 31. jaanuari riigieelarve seaduse teemalises debatis olid alateemad: „Katteallikad teadusest“, „RES laiemalt“ ja „Koalitsiooni tervis“ (vt Tabel 2). Samuti selgus intervjuudest saatejuhtidega, et üle kolme teema ei jõuta 60 minutit kestva saate jooksul käsitleda. Samas selgus vaatluse käigus, et vaid ühes saates oli kolm alateemat ning kahel juhul lausa viis. Näiteks 14. veebruari debatt julgeoleku ja riigikaitse

teemal, millel oli viis alateemat: „Eesti kaitsevõime“, „Kaitsevõimekused“, „Kaja ja Venemaa“, „USA ja Ukraina“ ning „Ukraina aitamine“. Juhul kui alateemasid oli saates rohkem kui kolm, siis lisati iga alateema alla minimaalselt küsimusi, et jõuaks kõikidest alateemadest rääkida. Näiteks Tallinna võimuvahetuse ja riigi eelarve teemalises debatis oli „Limonaadimaksu“ alateema all kuus küsimust, mis tähendab, et igale poliitikule vaid üks. Täpsustuseks, et enamasti tehakse alateema jooksul paar-kolm ringi poliitikute vahel, mis tähendab, et osalejale on ühe teema kohta mitu küsimust.

Alateemasid vahetati lähtuvalt saateplaanist, et jõuaks kõikidest ettevalmistatud alateemadest rääkida. Teemade vahetused olid orgaanilised, samas tehti ka vajalikke muudatusi kuulates poliitikuid.

Kui debatisaate aeg hakkas lõppema andis toimetaja saatejuhtidele märku kaks korda, et on jäänud saateaja lõpuni kaks minutit ja seejärel üks minut, et saatejuhid saaksid saate lõpetada viimase poliitiku sõnavõtuga. Seda tuletasid meelde saatejuhid ka saatekülalistele, andes sellega märku, et rohkem teised sõna ei saa ning viimasena rääkinud poliitik sai oma sõnavõtu ära lõpetada. Kui poliitik on rääkimise lõpetanud, tegid saatejuhid kiire väljajuhatuse, tänades osalejaid ning mainides, millal järgmine debatt toimub.

3.2.2. Planeeritu vs elluviimine

Saate ettevalmistamise protsessis panid saatejuhid saate väga täpselt paika, luues saateplaani, mis koosnes küsimustest ning oli üles ehitatud täpselt nii, nagu saade oleks pidanud vaatajani eetris jõudma. Vaatluse all olnud saated ei läinud mitte kunagi täpselt nõnda, nagu planeeritud, kuid loodud memo aitas hoida saate struktuuri. Näiteks tihti muutus alateemade järjekord. See juhtus juhul, kui saatekülalised ise mainisid mingit teemat, mida saatejuhid plaanisid hiljem tõstatada. Nähes, et oli võimalus mitmeks repliigiks ehk teema oli terav või oli saatekülaline teemat juba mitu korda maininud, siis tõid saatejuhid oma küsimused tagant ette ja jätkasid uue välja pakutud teemaga. Näiteks 28. veebruari energeetikateemalise debati puhul plaanisid saatejuhid tuumaenergiast rääkida saate lõpus, kuid saate esimeses kolmandikus mainis seda kolm poliitikut, mistõttu otsustati teema kohe ära vahetada. Teemade vahetamine saate jooksul on saatejuhtide omavaheline otsus, toimetaja sellesse ei sekkunud. Vanemtoimetaja nimetas saate ajal teema ette poole toomist hulkuvaks neeruks. Teemade järjekorra vahetamise puhul on oluline jälgida, et see ei läheks saate eesmärgiga vastuollu ja poliitikud ei kaaperdaks saadet. *„Ettevalmistus ja kõik on väga tore, aga debatt on ikkagi elusorganism, sa pead kohapeal*

jälgima, et asi püsib enam-vähem nendes raamides, mida sa varem planeerisid,“ kirjeldas vanemtoimetaja. Lisaks kriipsutasid saatejuhid maha teemad, mida poliitikud ise oma jutu sees mainisid ning mille kohta rohkem ei olnud tarvidust küsida, sest teemad kaeti ammendavalt.

Vaatluse all olevate saadete jooksul ei küsinud saatejuhid kordagi kõiki ettevalmistatud küsimusi. Nende sõnusti valmistavad nad alati suure varuga küsimusi, et ei tekiks olukorda, mil küsimustest puudu tuleks. Küsimuste nappust debatisaate formaadis pole tekkinud, kuid vanemtoimetaja kirjeldas, kuidas ta „Esimese stuudio“ üks-ühele vestluses on pidanud hakkama küsimusi juurde mõtlema. Küsimuste küsimise ümberjagamiseks suhtlesid debati käigus saatejuhid omavahel mitteverbaalselt, osutades küsimustele paberil. *„Näitame paberil mina või sina, siis poliitiku nime, näiteks Erki Savisaar on saanud vähem sõna ja siis kaas-saatejuht otsib talle küsimuse. Vahel näitame küsimust ja seejärel poliitiku nime. Oluline on, et meie vestlus kaamerasse ei jääks,*“ kirjeldas vanemtoimetaja. Intervjuudest selgus, et saatejuhid jälgivad ka, et üks ei domineeriks ja ei küsiks liiga palju küsimusi järjest. Samuti jälgib toimetaja režiiruumist ning vajadusel ütleb kõrvasidesse, kumb saatejuhtidest peaks rääkima. Enamikel kordadel vaatluse jooksul küsisid saatejuhid poliitikutelt siiski oma ettevalmistatud küsimusi. Kuid siiski küsiti palju ka kuulamis põhiseid küsimusi, et täpsustada poliitiku väidet. Näiteks 27. märtsi saates kui Andrei Korobeinik rääkis, et nende eesmärk Keskerakonnaga on säilitada Tallinnas tasuta ühistransport, siis küsis saatejuht Korobeinikult täpsustamiseks: „Kuidas Keskerakond seda tegema hakkab, kui te olete võimult tagandatud? Kellega võimuliitu teete?“. Saatejuhtide sõnul jälgivad nad, et ei küsiks ühelt saates osalejalt korraga üle ühe repliigi. Nende sõnul ei saa nad isegi väga huvipakkuva teema korral rohkem ühelt külaliselt küsida, sest muidu jääksid teised osalejad kõrvale.

Kokkuvõttes ei läinud ükski saade üks-ühele ettevalmistuse käigus planeeritud saatega, sest ei küsitud kõiki ettevalmistatud küsimusi, muutus teemade järjekord ning küsiti saates osalejate jutu kuulamise põhjal täpsustavaid küsimusi.

3.2.3. Tagasiside, analüüs ja võimalikud uuendused

Esimene tagasiside ring toimub alati kohe pärast saate lõppu, kui saatekülalised on lahkunud. Tagasiside ringis osalevad saatejuhid ja toimetaja ehk kogu toimetis. Osalejate sõnul kestus varieerub vastavalt sellele, kui rutiinne saade on. Esimese tagasiside ringi eesmärk on jagada esmast emotsiooni ja tunnet. Kindlaid küsimusi tagasiside ringis pole kirja pandud, aga vaatluse käigus vastati enamasti järgnevale küsimustele:

- Kuidas tunne oli?
- Kas midagi läks valesti? Mis läks hästi?
- Kas kõik said võrdselt sõna?
- Kas midagi oli üle piiri?
- Kas kuskil reageeriti vähe ja läks asi käest ära?
- Kuidas külalised olid?
- Kas midagi oleks saanud teisiti teha?
- Kas oli hea õhustik või mitte?

Vaatluse all olevate saadete jooksul kestsid ringid viis kuni kümme minutit. Näiteks analüüsiti pärast riigieelarve seaduse debatti, miks ühel korral tekkis olukord, kui mitu külalist samal ajal rääkis ning kui palju peaks saatejuht sekkuma. Lisaks põhjendasid saatejuhid, miks nad ei viinud ellu toimetaja soovitusi teha konkreetne jah-ei küsimus Andrei Korobeinikule seoses pangamaksuga. Toimetuse liikmete sõnul võib olla esmane tagasisidering ka emotsionaalne, ent vaadeldud saadete jooksul autor seda ei täheldanud.

Saatejuhtide järgmine tagasiside voor toimub koos toimetajaga debatile järgneval päeval. Vanemtoimetaja ja toimetaja tagasisidestavad omavahel rohkem, sest nende tööruumid asuvad samas majas ja kõrvuti. Saatejuhid enamasti omavahel ei tagasisidesta, kui just ei jää midagi kripeldama. Tagasisidestamist toimub seega kaks korda: esmane ring kohe pärast saadet ja teine järgmisel päeval. Erandiks on juhud, kui midagi läheb valesti või jääda eri arvamusele, mida toimetaja sõnul juhtub tihti. Kui juhtub mingi intsident, mis on tingitud olukorrast, kus saatejuht kaasati vestlusesse, siis arutatakse seda pikemalt mitmel järgneval päeval.

Vaatluse jooksul seda ei juhtunud, aga toimetaja tõi näite aasta esimesest debatist, mil saatejuht hakkas poliitiku valesid korrigeerima ning sekkus seeläbi vestlusesse, selle asemel, et anda sõna hoopis oponendile. Pärast seda juhtumit arutleti mitu korda, kuidas ennetada ja vältida olukorda, kus saatejuhid ei hakkaks üksteist sisse rääkima ega kaitsma, vaid saaksid vastasseisu viia võimalikult ruttu kahe poliitiku vahele ning saatejuhi sellest võrrandist eemaldada. Toimetaja sõnul oleks võinud olukorra lahendada otsesates, aga nüüd nad teavad, kuidas tulevikus käituda, sest saatejuhid mängisid situatsiooni läbi ja kinnistasid meetodi lihasmällu, et vajadusel seda edaspidi kasutada.

Erinevalt vanemtoimetajast ja toimetajast analüüsib saatejuht oma sooritust pikalt ka iseseisvalt. Ta on mõningaid debatte järele vaadanud ja mõelnud, kuidas oleks võinud paremini lahendada

olukordi, millega ta niivõrd rahule ei jäänud. Vahel aitab saatejuhi sõnul öösel magamine mõtteid sätida ja siis vaatab ta möödunud saatele värske pilguga.

Nii mõlemad saatejuhid kui ka toimetaja arvavad, et tagasisidestamist ja analüüsi on piisavalt ja pikemateks arutamisteks pole vaja koguneda. Kui tekivad erilised olukorrad või arvamused, siis arutatakse neid telefonitsi või Skype'i vahendusel.

Saade saab ka väljastpoolt regulaarselt tagasisidet, millega saatejuhid end kursis hoiavad. Kõik toimetuse liikmed jälgivad sotsiaalmeedia kanalites nagu Facebook ja X toimuvat saatejärgset diskussiooni. Lisaks vaadatakse, mida postitab Eesti Rahvusringhäälingu portaal ning mida seal kommenteeritakse. Harva kirjutatakse saatejuhtidele eraldi sõnumeid ja helistatakse. Saatejuhi sõnul on hea, kui debatt tekitab ühiskonnas arutelusid, sest see on ühe õnnestunud debati eesmärk. Vaatluse all olevate saadete puhul märkimisväärset tagasisidet toimetaja sõnul ei tulnud.

Ülal mainitud aasta esimese debati intsidendile järgnes väga palju negatiivset tagasisidet. Vaatajatelt laekus ka Eesti Rahvusringhäälingu juhatusele ja nõukogule kaebusi, milles heideti saatejuhile ette maailmavaatelise positsiooni võtmist ja vastandumist.

Saatejuht ei tunne, et oleks vajadust rohkemaks tagasisideks toimetuse siseselt, aga tema meelest võiks aeg-ajalt saada välist tagasisidet, mitte televaatajalt, vaid professionaalilt, kes regulaarselt analüüsi teeks. Nii saaks meeskond saadet veelgi paremaks teha.

Vanemtoimetaja sõnul on „Esimene stuudio“ formaat aja jooksul välja kujunenud versioon. Saate toimetaja jälgib välismaa formaatide puhul kõike: stuudio kujundust, aja mõõtmist, võrdsuse tagamist ja saatejuhi sekkumise tihedust. Tema sõnul vaatab ta alati ka valimisdebatte, sest sealseid lahendusi on võimalik ümber kanda regulaarsesse debatti. Otseselt siiski asju üle ei võeta, vaid sünteesitakse. Näiteks on opositsiooni ja koalitsiooni vastakuti paigutus laenatud mingist välismaa debatist (toimetajale riik ei meenunud).

Saatejuht jälgib, kuidas saatejuhid välismaistes formaatides käituvad. Ta mõõnis, et kuna poliitiline kultuur on riigiti erinev, siis ka saated erinevad „Esimisest studiost“. *„Kui jälgida debati elavust, siis soomlaste saadet vaadates on tunne, et igav on ja ei toimugi midagi. Brittidel samas, kelle riigis on demokraatia sügavale juurdunud, käib hull lärmamine ja segatakse otse vahele“.*

Mõlemad saatejuhid ja toimetaja hoiavad end kursis välismaiste debatisaadetega. Enamasti vaadatakse neid siis, kui riigis on toimumas valimised. Näiteks jälgisid kõik Soome presidendivalimiste debatti. Nad on vaadanud lisaks Soomele ka Rootsi, Saksa, Taani ja

Suurbritannia saateid. Näiteks jälgis saatejuht viimaste Soome presidendivalimiste ajal debatisaate ülesehitust, mis koosnes kolmest osast. Esmalt pidid kandidaadid pidama kolme minuti pikkuse kõne, seejärel toimus risküsitlus kandidaadiga, millele järgnes debatt. Vahepeal olid studios eksperdid ning andsid kandidaadi sooritusele hinnangu. Kuigi Eestis ei vali presidenti rahvas, siis saaks saatejuhi meelest mõningaid võtteid sealt üle võtta ja mugavdada ning Eestis kasutada näiteks Euroopa Parlamendi valimistel.

4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Selles peatükis toon välja järelused toetudes varasematele teoreetilistele lähtekohtadele ja teadusartiklitele ning tehtud intervjuudele ja vaatlustele, esitan peamised seosed ning teen ettepanekuid edasisteks võimalikeks uurimissuundadeks.

4.1. Järeldused

Lähtudes vaatlustest ja intervjuudest saadud tulemustest esitan järgnevalt peamised järelused uurimisküsimuste kaupa alustades debatisaate ettevalmistusprotsessi kirjeldamisest ning lõpetades vastusega küsimusele kuidas planeeritud debatisaade erines eetrisse jõudnud saatest.

1. Milline on debatisaate ettevalmistuse protsess?

Debatisaate ettevalmistus algab esmaspäeva hommikul ehk kolm päeva enne saate eetrisse minekut. Saate ettevalmistus koosneb kahest koosolekust ja toimetuse liikmete iseseisvast tööst. Esmalt mõeldakse välja teema, seejärel saadetakse välja kutsed külalistele ning edasi hakkavad mõlemad saatejuhid mõtlema välja küsimusi, mis hiljem saateks kokku pannakse. Ettevalmistuse protsessi peamiseks osaks on küsimuste koostamine, mis hõlmab endast saate teemaga seotud materjalide, sealhulgas uuringute ja raportitega läbi töötamist. Saate ettevalmistamise käigus järgitakse varasemate debattide analüüsi ja tagasisidet intuiitiivselt.

1.1. Mida teevad saate ettevalmistuses saatejuhid ja mida toimetajad?

Saate ettevalmistuses osalevad toimetajad kiirkoosolekutel, kus mõtlevad välja saate teema. Teema valikul lähtuvad nad sellest, et see peab olema laiapõhiline ning erinevaid ühiskonnaliikmeid puudutav. Nagu näiteks: riigi eelarve, julgeolek, energeetika, Ukraina sõda, erinevad maksud jne. Teema valikul eelistatakse seda, mis parasjagu ühiskonnas kõneainet pakub. Vanemtoimetaja saadab välja ka kutsed erakondadele, kes valivad ise oma esindajad. Kui

teema välja mõeldud informeeritakse ka saatejuhti. Saate ettevalmistamiseks loob vanemtoimetaja ühise dokumendi Google Docs'i keskkonda, kuhu järgnevate päevade jooksul lisavad saatejuhid oma ideid ja küsimusi.

Saatejuhid valmistavad end väga põhjalikult debatiks ette jälgides, et neil kindel osa küsimusi põhineks uuringutel ja raportitel ning et kõik seadused ja faktid oleksid esitatud korrektselt. Saatejuhid on omavahel pidevas suhtluses nii sõnumite kui ka kõnede abil. Samuti suhtlevad saatejuhid teiste ajakirjanikega, et koguda võimalikult palju teavet saate teema kohta. Saatejuhid kohtuvad sisukoosolekul, mis leiab aset samal päeval, mille õhtul debatt eetris on. Sisukoosolekul mõtlevad saatejuhid välja sissejuhatuse ja küsimused ning paigutavad ja sõnastavad neid vajadusel ümber. Sisukoosolekul panevad saatejuhid paika lõpliku saateplaani ehk memo. Lisaks mängivad saatejuhid saate vähemalt kaks korda läbi ning kui esineb ebakõlasid, tehakse veel vajalikke parandusi.

Toimetaja memo kirjutamisse ei sekku, kuid ta hoiab end pidevalt kursis saatejuhtide tööga ning tihti astub läbi ka sisukoosolekult ning küsib kuidas edeneb. Toimetajal on saate ettevalmistuses korralduslik roll, mis tähendab, et ta lepib kokku graafikuid ja teeb plaane eetrisageduse kohta. Vaatluse käigus selgus, et toimetaja poole pöörduvad saatejuhid, kui neil on vaja nõu või abi sõnastuse lihvimisel või alateemade jaotamisega. Seega võib öelda, et toimetajal on saate ettevalmistuses korralduslik ja nõuandev roll.

Kuna saade valmib piiratud aja tingimustes ning vältimaks topelttööd on igal toimetuse liikmel teada, mida igatüüpi täpselt teeb ning selleks kasutatakse ühiskasutatavat dokumenti Google Doc'si keskkonnas ja pidevat omavahelist suhtlemist. Kokkuvõtvalt võib öelda, et toimetajatel ja saatejuhtidel on „Esimese stuudio“ ettevalmistuses kindlad rollid, saate teema määravad toimetajad ning küsimused ja sisu mõtlevad välja saatejuhid.

1.2. Mida tehakse meeskonnana?

„Esimese Studio“ teledebati meeskond suhtleb omavahel väga tihedalt. Suheldakse, kas sõnumite, kõnede või pakilisel korral näost-näkku. Tiheda suhtluse eesmärgiks on hoida üksteist võimalike muutustega kursis, näiteks kui ühiskonnas leiab aset mõni sündmus, mis sobiks debati avaringi teemaks. Näiteks kui Keskerakonna võim Tallinna linnas lagunema hakkas. Sageda suhtlemise teine eesmärk on vältida olukorda, mil saatejuhid töötavad mõlemad läbi mõnda mahukat raportit ning seeläbi saate valmimiseks planeeritud aega raiskavad.

Debatisaade on algusest lõpuni meeskonna töö, nii ühiselt memo koostamisest kuni saates osalejate vastu võtmisest enne eetrit. Samuti on saate ajal toimetaja saatejuhtidele kõrvaside kaudu alati olemas. Saatejuhid ei pea võtma toimetaja sõnu käsu, vaid pigem abina, sest viimane sõna jääb siiski saatejuhtidele. Lisaks arutavad pärast saadet saatejuhid ja toimetaja meeskonnana ühiselt saate õnnestumise üle ning analüüsivad mis läks hästi ja mida saanuks paremini teha.

1.3. Milliseid eesmärke seab saatele toimetuse meeskonnana ja toimetuse liikmed üksikult? Miks?

Saate meeskonna liikmed eraldi eesmärki endale enne igat saadet ei sea, kuid nende sõnutsi on nende peamiseks sihiks teha võimalikult hea saade. Hea saate kriteeriumiteks on hea teema, head kõnelejad ning superküsimus, millele vastust otsitakse. Selle poole püüdleb kogu saate meeskond. Nagu Barbarosi ja Colemani meelest nii on ka „Esimese stuudio“ saatejuhil sõnul eesmärgiks tekitada ühiskonnas arutelusid. „Esimese stuudio“ saatejuhi arvates tuleks teha nõnda, et igast saatest tekiks uudis, mis pakuks vaatajale mõne uue teadmise või seisukoha, millest inimesed varem teadlikud polnud. Näiteks energeetika temalises saates vastasid kõik osalejad kas nad toetavad tuumaenergia kasutusele võtmist Eestis. Selle kaudu sai vaataja teada erakondade seisukohad sel teemal. Nii saatejuhi kui toimetaja arvates on hea debati aluseks head kõnelejad ning toimetaja sõnul peab lisaks olema debatis tasakaalupunkt, et saade poleks uimane, aga samas ei pöörduks kakkuseks.

Saate meeskonna üks ja ühine eesmärk korraldusliku poole pealt on, et saade ei väljuks kontrolli alt. Seetõttu on oluline, et osalejad peaksid alati reeglitest kinni. Reeglid on järgnevad:

1. Kõik saavad võrdselt sõna, seda jälgivad nii saatejuhid kui toimetaja režiiruumis.
2. Hoida vastused kompaktsed, kuna osalejaid on palju.
3. Ei tohi ilma loata vahele sekkuda, vaid oodata saatejuhi luba repliigiks.
4. Korraga ei tohi rääkida, muidu ei saa televaataja aru.
5. Kui osaleja ei allu saatejuhtidele, siis ei saa ta järgmises ringis sõna.

Reegleid järgides annavad ka saates osalejad oma panuse, et sünniks kultuurne ning nauditav debatt.

Kokkuvõttes debatisaate ettevalmistuses on toimetuse liikmetel igäühel teada oma roll ja ülesanded ning tegutsetakse väga palju iseseisvalt. „Esimese stuudio“ toimetuse puhul on tegemist omavahel tihedalt koostööd tegeva meeskonnaga. Tulemuste põhjal saab järeldada, et

debatisaate ettevalmistusprotsess on aja jooksul sisse töötatud ja välja kujunenud ning protsessi jooksul tegutsemine ning muudatuste tegemine toimub sujuvalt ning tõrgeteta.

2. Kuidas erineb toimetuse planeeritu eetrisse läinust?

Mitte ükski valimis olev debatt ei kulgenud nii nagu memo ette nägi. Enamikel juhtudel erines tegelik saade memost just ettevalmistatud küsimuste poolest. Küsimusi toodi järjekorras tagant ettepoole ning esitati neid ka teistele saatekülalistele kui algselt planeeritud memos. Kui saatejuhtidele tundus avateema viljakam, mis tähendab, et selle kohta oli poliitikutel rohkem öelda, tegid saatejuhid muudatuse ning laiendasid seda teiste teemade arvelt. Tihti muutus saates ka teemade ka järjekord.

Kuigi eesmärk oli, et kõik saates osalejad saaksid võrdselt sõna, siis täielikult see nii ei läinud, sest tuli ette olukordi, mil aktiivsemad debatis osalejad segasid vahele, et omi eesmärke ja mõtteid väljendada. Võrdselt sõna saamist jälgis toimetaja ning ütles mõnel korral saatejuhtidele poliitiku, kellele oldi võrreldes teistega vähem küsimusi esitatud ning kes oli pikemalt vait olnud. Tuli ka ette olukordi, kus mõni saatekülaline tahtis pidevalt sõna ning segas ilma loata vahele, mistõttu räägiti korraka ja tekkis olukord, et vaatajad ei pruukinud aru saada.

Vaadeldud saadete põhjal saab järeldada, et tulemus erines alati planeeritud saatest ning seega peab toimetuse olema koguaeg valmis muutusteks saate käigus. Samas, saated, mis ei lähe nõnda nagu planeeritud, saavad vaatajatelt rohkem tagasisidet ja tekitavad ühiskonnas suuremat kõlapinda.

4.2. Diskussioon

„Esimese stuudio“ debatiformaadi kohta pole varasemalt teadustöid tehtud, mistõttu olid ka saate meeskonna liikmed uues olukorras ning töö autori täpsustavate küsimuste käigus tekkis saate loojatel omavaheline arutelu, kus jagati kogemusi ja arvamusi. Töö tulemusena selgus, et kuigi saate meeskonna liikmed tunnevad, et toimetuse sisene tagasisidestamine on piisav ning rohkem kohtumisi ning arutelusid juurde ei vajata, tuntakse puudust regulaarsest väljastpoolt tulevast tagasisidest, mille autoriks võiks olla keegi ekspert. See aitaks saadet veelgi paremaks muuta. Lisaks tahaksid saatejuhid proovida teha saates muudatusi ning kasutada välismaiste formaatide eeskujul aja mõõtmiseks suurt füüsilist kella, mis oleks ka televaatajatele ekraanil nähtav. Kella kasutamine oleks distsiplineeriva mõjuga ning võimaldaks jälgida ja mõõta sõnavõtte pikkust.

Saatejuhid tahaksid samuti proovida kutsuda külalisi ise ning tehes seejuures valiku teadmisega, millised poliitikud omavahel oponentid on. See tekitaks nende arvates juba eos põnevust juurde.

Debatisaade “Esimene stuudio” kattub oma olemuselt Turkenburgi kirjeldusega debatisaatest, mis kujutab endast kahe või enama poliitiku arutelu erinevatel poliitikat puudutavatel teemadel. Nagu Turkenburg kirjeldas, juhib ka “Esimest stuudiot” üks või mitu moderaatorit, kes küsivad küsimusi ja jälgivad, et kõik saaksid võrdselt aega oma seisukohtade esitamiseks (Turkenburg, 2022).

Barbarosi sõnul on debati peamiseks eesmärgiks selgitada ja võrrelda erinevaid arvamusi ning osalejate hoiakuid (Barbaros, 2012). Sellest lähtutakse ka “Esimene stuudio” teledebati tegemisel, sest saates on vastamisi kõikide parlamendi erakondade esindajad.

Stephen Colemani sõnul peab debatt tooma juba pärismaailmas toimuvad arutelud televisiooni ning nõnda tehes muutuvad need võimalikult paljudele kättesaadavaks (Coleman, 2000). “Esimese stuudio” saate teema valik lähtub sellest, et see puudutaks võimalikult palju inimesi. Valitakse teema, millest ühiskonnas parasjagu räägitakse ning mis uudistesse on jõudnud.

Cho ja Choy sõnul paneb teledebatt tavakodanikud omavahel rohkem suhtlema, mis on kasuks demokraatlikule ühiskonnale (Cho ja Choy, 2011). Samuti on ka “Esimese stuudio” eesmärgiks tekitada ühiskonnas arutelu.

Bourdieu sõnul on saates osalejad ebavõrdses seisus, sest üks on esimest korda, samas kui teine poliitik osaleb juba mitmendat korda. Võrdsuse taastamiseks peab saatejuht käituma ebavõrdselt (Bourdieu, 1996). “Esimese stuudio” saatejuhi sõnul peabki tema olema noore külalise eest aktiivsem sekkuja, sest muidu võib ta jääda tagaplaanile.

Bourdieu kirjelduse järgi paneb saatejuht paika mängureeglid ning modereerib kogu debatti (Bourdieu, 1996). Sarnaselt on ka “Esimeses stuudios”, kus saatejuhid tutvustavad enne eetrit külalistele reegleid ning hoiavad kogu saadet ohjas.

Minu arvates võiks „Esimese stuudio“ arendamiseks Eesti Rahvusringhääling tellida saatele regulaarselt väljastpoolt ekspertidelt tagasisidet. Saate atraktiivsemaks muutmiseks võiksid saatejuhid kutsuda ise saatesse osalejaid. Lisaks võiks „Esimene stuudio“ võtta aja võrdsemaks juhtimiseks kasutusele kella, mis oleks nähtav nii saates osalejatele kui ka vaatajatele.

4.3. Edasised võimalikud uurimissuunad

Bakalaureusetöö on esimene omataoline telesaate „Esimene stuudio“ debatiformaadi kohta, mis tähendab, et uurida oleks selles vallas veel palju. Näiteks oleks tulevikus võimalik teha diskursuse analüüs saadete kaupa. Seeläbi uurida, millistel teemadel hooaja jooksul debatte peetakse. Sellele saaks lisada juurde debattide vaadatavuse ehk reitingu. Nõnda oleks võimalik teha järeldusi teemadest, mis ühiskonna liikmetele rohkem korda lähevad. Veel saaks uurida, kuidas muutub saade, kui lisada studiosse näiteks suur tiksuv kell, mis reguleerib, et kõik debatis osalejad võrdselt sõna saaksid.

Antud uurimistöö fookuses oli pigem saate meeskond kui saates osalenud erakondade esindajad, mistõttu saaks tulevikus uurida debati külaliste tausta, vanust, haridust, sugu. Saaks analüüsida keda esineb saadetes eelnevalt mainitud parameetrite järgi rohkem. Samuti oleks võimalik ka uurida kui palju erakonnad rääkimiseks minuteid saavad ning kas see on võrreldes teiste erakondadega samaväärne.

Samuti oleks võimalik bakalaureusetööd edasi arendada ning võrrelda milline oli debati ettevalmistus ning tulemus. Oluline oleks seejuures, et enne saadet püstitaksid saatejuhid kindlad eesmärgid, näiteks külalised saaksid võrdselt sõna või kõikidest teemade üle jõuaks arutleda. Pärast igat eetris olnud saadet tuleks teha saate toimetusega intervjuu, kus nad saaksid hinnata saate õnnestumist ehk tulemust. Lisaks saaks intervjuusid kombineerida katsetega, kus näiteks võrdsete sõnavõtude puhul mõõdab uurija ise kõikide sõnavõtude pikkust.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö „Teledebati „Esimene stuudio“ ettevalmistus, tegevuse planeerimine ja elluviimine“ eesmärgiks oli jälgida ja kaardistada teledebati „Esimene stuudio“ ettevalmistust ning võrrelda algselt planeeritud saadet tegeliku eetrisse jõudnud saatega.

Töö teoreetiliste ja empiiriliste lähtekohtade peatükis tõin välja ülevaated varasemalt tehtud teadustöödest mitmetelt välismaa autoritelt nagu William L. Benoit, Stephen Coleman, Pierre Bourdieu, Pekka Isotalus jne. Täpsemalt kirjeldasin teledebattide ajalugu, formaati, olemust, mõju ühiskonnas ja demokraatiale, saate osalejate ja ka juhi ehk moderaatori rolli.

Töö valimi moodustasid saate „Esimene stuudio“ toimetuse, kes panustasid saate valmimisse. Lisaks inimestele kuulusid valimisse ka kindlad debatisaated, mis olid eetris 2024. aastal jaanuaris, veebruaris ja märtsis. Eetris oli sel perioodil kuus debatti, millest jälgisin nelja.

Bakalaureusetöös kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi ning tutvustasin oma andmekogumise meetodeid. Neist esimene oli avalikustatud vaatlejana tehtav vaatlus, mis võimaldas jälgida saate toimetuse koosolekuid ning saada teada, kuidas saatejuhid panustavad ning kui kindlalt pannakse paika saade sisuliselt. Teiseks meetodiks oli osaliselt struktureeritud individuaalintervjuud, mille viisin läbi saatejuhtide ja toimetajaga, kes saate sisu loomisesse panustavad.

Andmete analüüsimeetodi peatükis rääkisin lähemalt sellest, et plaanisin esitada vaatlustulemused ja järeldused detailsete, süstemaatilise ja objektiivse kirjeldusena. Viisin läbi neli vaatlust nii saate toimetuse koosolekul kui ka režiiruumis. Lisaks tegin saatejuhtide ning toimetajaga intervjuud. Osaliselt struktureeritud individuaalintervjuud transkribeerisin ja kodeerisin, mille järel kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi. Tehnikatest täpsemalt kasutasin juhtumiülest analüüsi, mille abil sain kätte kõikidest intervjuudest prima ülevaate, mis vastas töö eesmärkidele.

Bakalaureusetöö tulemusena jälgisin ja kaardistasin teledebati ettevalmistuse protsessi, mis toimus kolme päeva jooksul ja algas kiirkoosolekuga, kus toimetajad valisid teema. Edasi saadeti kutsed erakondadele ning seejärel informeeriti saatejuhti, millele järgnes iseseisev töö, mille

käigus saatejuhid töötasid läbi materjale ning koostasid küsimusi. Samal päeval, mille õhtul oli eetris debatt, kohtusid saatejuhid ning panid paika saateplaani ehk lõpliku memo ning mängisid debati paar korda läbi. Toimetajal oli korralduslik ning nõuandev roll ning tema saate sisusse ettevalmistusprotsessis ei sekkunud.

Tulemustest selgus, et debatisaate ettevalmistamise protsess on kiire, tõhus ning igal meeskonna liikmel on oma kindel roll. Valimisse kuuluvad saated ei läinud ükski täpselt nõnda nagu planeeritud, kuid suuri ootamatusi ei ilmnenu. Muudatusi tehti küsimuste ja teemade järjekorras ning ka sõnavõtjate osas, kes tihti vahele segasid. Sellised muudatused on saatejuhtidele tavapärased ning nad on nendeks valmistunud. Selgus ka, et saated, mis ei lähe nõnda nagu planeeritud, saavad vaatajatelt rohkem tagasisidet ning tekitavad ühiskonnas rohkem kõlapinda.

Bakalaureusetöös on toodud välja mitmeid võimalusi saate paremaks muutmiseks, näiteks võiks toimetusele saada väliseksperditelt regulaarset tagasisidet, kutsuda ise saatekülalisi ning võtta kasutusele kella. Tööl on ka praktiline väärtus, sest see annab juhiseid teistele debatisaadete tegijatele ja seda just saadete ettevalmistamisel.

Olles regulaarselt kaks korda kuus eetris, on teledebatt „Esimene stuudio“ Eestis üks võimalusi inimesel poliitiliste teemade ja erinevate erakondade seisukohtadega kursis olla. See tekitab ühiskonnas arutelusid, mille tulemuseks on informeeritum rahvas.

SUMMARY

In the thesis “ Preparation, Planning and Execution of the TV debate “Esimene stuudio””, the aim was presented to monitor and map the preparation of the TV debate “Esimene stuudio” and to compare the originally planned programme with the actual outcome.

In the chapter on theoretical and empirical foundations of the work, reviews of previous research by several foreign authors such as William L. Benoit, Stephen Coleman, Pierre Bourdieu, Pekka Isotalus, etc. were presented. In particular, the history, format, nature, and impact on society and democracy, and the role of the participants and the moderator were described.

The sample for this work was drawn from the editors of the "Esimene stuudio" programme who contributed to its production. In addition to the people, the sample also included specific debate programmes that were broadcasted in January, February and March 2024. Six debates were broadcasted during this period, of which four were monitored.

The thesis used qualitative content analysis and presented its own data collection methods. The first of these was a public observation, which made it possible to follow the editorial meetings of the programme and to find out how the presenters contributed and how firmly the programme was being put in place. The second method was partly structured individual interviews with the presenters and editors who contributed to the content of the programme.

In the chapter on the data analysis method, it was explained in more detailed plan how to present the observation results and conclusions in a detailed, systematic and objective description. Four observations were carried out both in the editorial meeting and in the room. In addition, interviews were conducted with the presenters and the editor. The semi-structured individual interviews were transcribed and coded, after which qualitative content analysis was used. More specifically, the techniques used were case-by-case analysis, which provided the best overview of all the interviews in line with the objectives of the work.

As a result of the thesis, the preparation process of the TV debate was monitored and mapped, which did take place over three days and started with a quick meeting where the editors chose

the topic. Invitations are then sent to the political parties and the presenters are informed, followed by the independent work in which the presenters work through the material and prepare questions. On the same day as the evening of the debate, the presenters meet and prepare a programme plan, or memo, and play through the debate a few times. The editor has an organisational and advisory role and does not intervene in the content of the debate.

The process of preparing the debate programme is fast, efficient and each member of the team has a specific role to play. None of the programmes in the sample went exactly as planned, but there were no major surprises. There were changes in the order of questions, topics and the interviewees, who often interjected. Such modifications are common for presenters and they are prepared. Being broadcasted regularly twice a month, TV debates in Estonia are one of the ways for people to keep abreast of political issues and the views of different political parties. This generates debate in society, which results in a more informed public.

KASUTATUD KIRJANDUS

Amber, A. (2000). Making the Debates Happen: a Television Producer's Perspective. S. Coleman (toim), *Televised Election Debates* (lk 130–156). London: Macmillan Press Ltd.

Anstead, N. (2016). A Different Beast? Televised Election Debates in Parliamentary Democracies. *The International Journal of Press/Politics*, 21(4), 508–526. <https://doi.org/10.1177/1940161216649953>

Arvustus: „Esimese stuudio“ asemel võiks eetris olla vana hea „Foorum“. (2018). *Geenius*, 10. september. Kasutatud 18.12.2023, <https://diktor.geenius.ee/rubriik/eesti/arvustus-esimese-stuudio-aseemel-voiks-eetris-olla-vana-hea-foorum/>

August, M. (2023). The First Televised Presidential Debate Isn't What You Think It Was. *Time Magazine*., 22. august. Kasutatud 01.01.2024, <https://time.com/6307191/first-televised-presidential-debate-history/>

Baboš, P. ja Világi, A. (2018). Just a Show? Effects of Televised Debates on Political Attitudes and Preferences in Slovakia. *East European Politics and Societies*, 32(4), 720–742. <https://doi.org/10.1177/0888325418762050>

Barbaros, C. (2012). *Exploring Televised Political Debates: Strategies and Issues*. 10(1), 140–149.

Benoit, W. L. (2013). *Political Election Debates. Informing Voters about Policy and Character*. Lanham: Lexington Books

Bourdieu, P. (1999). *Telesioonist*. Tallinn: Perioodika.

Cho, J. ja Choy, S. P. (2011). From Podium to Living Room: Elite Debates as an Emotional Catalyst for Citizen Communicative Engagements. *Communication Research*, 38(6), 778–804. <https://doi.org/10.1177/0093650210378518>

Coleman, S. (Toim). (2000). *Televised Election Debates*. Palgrave Macmillan UK. <https://doi.org/10.1057/9780230379602>

Coleman, S. (2013). Debate on Television: The Spectacle of Deliberation. *Televised & New Media*, 14(1), 20–30. <https://doi.org/10.1177/1527476411433520>

ETV 1965. ERR. Kasutatud 18.12.2023, <https://web.archive.org/web/20141129033647/http://info.err.ee/v/ajalugu/829519e6-dc35-46c0-8a8a-3357aabf66fb>

ETV 2002. ERR. Kasutatud 18.12.2023, <https://web.archive.org/web/20141129033701/http://info.err.ee/v/ajalugu/65ac0ce7-ef1b-4165-bc49-60caff475437>

Isotalus, P. (2011). Analyzing Presidential Debates: Functional Theory and Finnish Political Communication Culture. *Nordicom Review*, 32(1), 31–43. <https://doi.org/10.1515/nor-2017-0103>

Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M. ja Strömpl, J. (2014). Intervjuu. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/intervjuu>

Lindemann, K. ja Stoetzer, L. F. (2021). The effect of televised candidate debates on the support for political parties. *Electoral Studies*, 69, 102–243. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102243>

Marien, S., Goovaerts, I, ja Elstub, S. (2020). Deliberative qualities in televised election debates: The influence of the electoral system and populism. *West european Politics*, 43(6), 1262–1284. <https://doi.org/10.1080/01402382.2019.1651139>

Olev, A. ja Alumäe, T. (i.a). "Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service" Baltic HLT 2022. Kasutatud 22.05.2023, <http://bark.phon.ioc.ee/webtrans/>

Rämmer, A: (2014). Valimi moodustamine. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/valimid>

Šmutov, M. (2018). ARVUSTUS: Lõpuks on ETVs debatt, mis on debati nime väärt (vist!). *Õhtuleht*, 10. september. Kasutatud 18.12.2023,

<https://www.ohtuleht.ee/elu/896492/arvustus-lopuks-on-etvs-debatt-mis-on-debati-nime-vaart-vist>

Talvari, M. (2009). *Avalik-õigusliku telekanali (Eesti Televisioon) roll avaliku diskussiooni foorumina saate „Vabariigi kodanikud“ näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Turkenburg, E. (2022). Televised Election Debates in a Deliberative System: The Role of Framing and Emotions. *Democratic Theory*, 9(1), 1–30. <https://doi.org/10.3167/dt.2022.090102>

Vihalem, T. (2014). Vaatlus. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/vaatlus>

LISAD

Lisa 1. Intervjuukava

1. plokk: Debatisaate ettevalmistus

1. Millest alustatakse saate ettevalmistamist?
2. Millele pöörate tähelepanu saate ettevalmistamisel?
3. Kuidas valmistute ootamatusteks?
4. Milliseid meetodeid kasutate, et saatekülalisi n-ö ohjes hoida?
5. Kas saate inspiratsiooni ka mõnest välismaisest sarnase formaadiga saatest?

Kui jah, siis millistest ja mida?

6. Kui täpselt panete paika saateplaani?
7. Mil määral teete eeltööd seoses saatekülalistega? Kuidas? Tooge mõni näide!
8. Kui palju küsimusi valmistate ette ja kui palju jääb improviseerimiseks ruumi?
9. Kuidas saatejuhtidena omavahel rollid ära jagate?

2. plokk: Debatisaate plaanitu vs. tulemus

10. Kuidas jäite saatega rahule?
11. Kas eeltöö saatekülalistega õigustas ennast?
12. Mille poolest erines tegelik saade kavandatust?
13. Kas saade täitis algselt seatud eesmärgi? Mil määral?
14. Kas ja kuidas püsis saatejuhtide rollijaotus?
15. Mida teeksite teisiti?

16. Millised ootamatused saates esinesid?

17. Mida võtaksid kaasa antud saatest?

Lisa 2. Vaatlusplaanid

VAATLUSLEHT 1 - kiirkoosolek

KUUPÄEV:

SAATE KUUPÄEV, MIDA ETTE VALMISTATAKSE:

Küsimused	
<ul style="list-style-type: none"> ● Kes osalevad saate koosolekul? ● Kuidas koosolek algab? ● Kuidas leitakse saate teema? ● Kuu koosolek kestab?	

<ul style="list-style-type: none"> • Millises vormis on koosolek, kas arutelu või üks inimene juhib? • Kas mainitakse saatekülalisi? Millises vormis? • Kas püstitatakse kindlad eesmärgid? Millised?	
LISAMÄRKMED:	

--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Kas tehakse eeltööd seoses saatekülastajatega? Kuidas? • Kas saateplaan pannakse paika?	
LISAMÄRKMED	

VAATLUSLEHT 3 – saate ajal režiiruumis

SAATE KUUPÄEV:

Küsimused	
<ul style="list-style-type: none"> • Kes on režiiruumis? • Millised ülesanded täidetakse seal ruumis? • Mida ütleb toimetaja saate jooksul? (näide juurde) • Mitmel korral toimetaja sekkub?	

<ul style="list-style-type: none"> • Kas saatejuhid täidavad toimetaja soovitusi?	
LISAMÄRKMED	

Lisa 3. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Coco Rõõmusaar,

(autori nimi)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Teledebati „Esimene stuudio“ ettevalmistus, tegevuse planeerimine ja elluviimine

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Marju Himma,

(juhendaja nimi)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Coco Rõõmusaar

21.05.2024